

Зэльвенская цэнтралізаваная
бібліятэчная сістэма

ГАННЕНСКІ КІРМАШ

Дайджэст

г.п.Зэльва,
2013

У маі 1720 года Антоній Казімір Сапега атрымаў каралеўскі дазвол на правядзенне кірмашоў і таргоў у Дзень Святой Троіцы, а пазней пачатак кірмашоў быў перанесены на Дзень Святой Ганны – 25 ліпеня, мабыць таму кірмаш афіцыйна называлі Ганненскім. Праводзіўся ён штогодна з 25 ліпеня па 25 жніўня.

Зэльвенскі кірмаш меў міжнароднае значэнне. У мястэчка прыбывалі госці з Францыі, Саксоніі, Баварыі, Нідэрландаў, Аўстрыі, Прусіі, Італіі, Даніі, Швецыі, усходніх краін. У лепшыя часы яе тарговы абарот дасягаў 2 мільёнаў рублёў. Штогодна кірмаш наведвалі каля трох тысяч чалавек.

Ад правядзення кірмашу ў Зэльве вялікі даход мелі Сапегі, дзяржаўная казна і жыхары мястэчка. Па абароту і велічыні гандлёвых сувязей кірмаш выходзіў за межы ўнутрыгубернскага мясцовага рынку: ён з'яўляўся на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў важнейшым камерцыйным цэнтрам усяго паўночна-заходняга краю Расіі. Некаторыя даследчыкі сцвярджалі, што Ганненскі кірмаш быў адным з буйнейшых у Еўропе і саступаў па сваёй значнасці толькі вядомаму Лейпцыгскаму.

Аб Ганненскім кірмашы пісалі многія вучоныя і даследчыкі. Дайджэст адлюстроўвае матэрыялы, надрукаваныя ў раённай газеце “Праца” і ў іншых перыядычных выданнях. Чытачы змогуць знайсці артыкулы аб тым, што ўяўляла сабой мястэчка Зэльва ў даўнія часы, аб гісторыі узнікнення, развіцця кірмашу, яго традыцыях. Шмат артыкулаў прысвечана таксама вяртанню забытага свята, яго адраджэнню ў сучаснай інтэрпрэтацыі.

Матэрыял у выданні размешчаны ў храналагічнай паслядоўнасці з’яўлення артыкулаў у друку.

Дайджэст прызначаны для шырокага кола чытачоў, якія цікавяцца гісторыяй роднага краю.

Асіноўскі, С. Ехаў дзедка на кірмаш.../ Святаслаў Асіноўскі // Беларуская мінуўшчына. – 1996. - № 3. – С.42

Каб атрымаць найбольш яскравае ўяўленне аб беларускім кірмашы як з’яве, лепш за ўсё перанесціся ў Зэльву канца XVIII – першай паловы XIX стагоддзя. На гэты час прыходзіцца найбольшы росквіт тутэйшага кірмашу, што, як лічаць даследчыкі, з’яўляўся ўнікальным па тым часе гандлёвым мерапрыемствам.

Давайце разам з вамі пройдземся па гандлёвых радах Зэльвенскага кірмаша, кінем вокам на прывезеныя сюды тавары...

Кіпіць, віруе кірмаш... І ёсць тут усё, што толькі пажадае душа... Барадатыя маскавіты і ніжагародцы прапаноўваюць футры, жалеза, шкло. Вясёлыя віславусыя хахлы і смуглявыя балканскія купцы запрашаюць купіць віно, бакалею, хлеб, тытунь, чай. Паважныя прыбалты гандлююць селядцамі, соллю, тканінай. На кірмашы многа коней: у продажы іх заўзята сапернічаюць паміж сабой расіяне і ўкраінцы. Дарэчы, конскі гандаль у Зэльве – адмысловы. Як сведчаць дакументы, бывалі гады, калі на кірмашы іх прадавалі па некалькі тысяч...

Завяршаючы апавяд аб Зэльвенскім кірмашы, трэба заўважыць, што, як адзначае Адам Кіркор у “Живописной России”, Ваўкавыскі павет, дзе знаходзілася Зэльва, “...яшчэ нядаўна славіўся на ўсю Літву сваімі кірмашамі” (пісалася гэта на пачатку 80-х гадоў XIX стагоддзя).

Броска, Т.П. Віраваў кірмаш у Зэльве / Т.П.Броска // Праца. – 1998. – 1 ліпеня. – С.3

20 мая гэтага года споўнілася 280 гадоў з дня падпісання прывілея каралём Рэчы Паспалітай Аўгустам II Моцным, згодна якога ўладальнікі Зэльвы князі Сапегі атрымалі права арганізаваць “ярмонку или торги в день Святой Троицы».

З 1721 года Анненскі (у гонар храмавага свята святой Ганны) кірмаш у Зэльве адыгрывае значную ролю ва ўнутраным гандлі Гродзенскай губерні і ў жыцці насельніцтва.

Аб Зэльвенскім кірмашы пісалі многія вучоныя і даследчыкі. Так гісторык і падарожнік І.Крашэўскі ў сваёй брашуры “Зэльвенскі кірмаш”, выдадзенай у 1840-я гады пісаў: “З вельмі даўніх часоў Зэльва і яе жыхары падпарадкоўваюцца здзіўляючаму праву калі 11 месяцаў у годзе яны марнеюць а толькі месяц жывуць”.

Другі сучаснік Г. Астраменцкі пісаў, што ён (кірмаш) “сапраўды ажыўляе прамысловасць да падыходу яго ўжо падрыхтоўваюцца, кожны, здаецца, чакае яго з нецярпеннем: возчыкі на працягу ўсяго месяца не выпрагаюць сваіх коней, тракты напоўнены павозкамі з Гродна ў Зэльву, адгэтуль у Вільню, Рыгу, Слонім і назад, а таксама ў Бердычаў і Дубну; таму мясцовасці Зэльвы прымаюць у гэты час выгляд шматлюднай вобласці”.

У наш час аб Анненскім кірмашы пісалі даследчыкі В.Швед, І. Казлоўскі, С.Асіноўскі, з цікавымі артыкуламі якіх зэльвенцы маглі пазнаёміцца на старонках “Працы”.

Швед, В. Зэльвенскі кірмаш / В.Швед // Праца. – 2001. – 13 лютага. – С.3

У эпоху апошняга трыццацігоддзя існавання прыгоннага права ў Расіі значную ролю ў гандлі адыгрывалі кірмашы – рэгулярна, у адным месяцы і ў адзін час арганізоўваемыя вялікія таргі. У 1830-я гады ў Беларусі штогод у кірмашовым гандлі ўдзельнічала каля 296 тысяч чалавек, г.зн. прыкладна 10 працэнтаў усяго насельніцтва.

У Гродзенскай губерні ў гэтыя гады збіраўся 21 кірмаш. І адным з самых буйных быў Зэльвенскі ў тагачасным Ваўкавыскім уездзе, што тлумачылася зручным размяшчэннем мястэчка на скрыжаванні гандлёвых шляхоў з Беларусі ў Польшчу і з Прыбалтыкі на Украіну.

У канцы 30-х гадоў XIX стагоддзя Зэльвенскі гасціны двор знаходзіўся ў цэнтры мястэчка, на вялікай плошчы, дзе мелася каля двухсот лавак, крытых чарапіцай, два леднікі для захоўвання хуткапсуючыхся прадуктаў, а таксама калодзеж – немалаважная дэталі, паколькі ў сярэдзіне лета, калі праходзіў кірмаш, пажары былі даволі частай з’явай.

Сярод гандляроў выдзяляліся купцы пераважна трэцяй гільдыі, мяшчане, памешчыкі і сяляне. Гандаль парушаў былую натуральнасць гаспадаркі.

Чым жа гандлявалі ў Зэльве? Ведамасці аб руху гандлю на кірмашы падраздзялялі прывозімыя тавары на тры разрады: I – “расійскія”, II – “еўрапейскія іншаземныя”, III – “азіяцкія каланіяльныя”. Акрамя таго на Анненскім кірмашы ішоў гандаль рагатай жывёлай і коньмі. Іх прыганялі памешчыкі і гандляры Лідскага, Кобрынскага і Брэсцкага ўездаў Гродзенскай губерні, часткова Валынскай і Люблінскай (Царства Польскае) губерняў. Збывалі тут коней да 1832 года і Сапегі, якія мелі вялікі конны завод.

Кірмаш адыгрываў сур’ёзную ролю ва ўнутраным гандлі Гродзенскай губерні і наогул у Беларусі. І гэта нягледзячы на тое, што развіццё пастаяннага гандлю ў выглядзе лавак, магазінаў, палатак, пашырэнне сеткі базараў скарачала сферу іх дзейнасці.

Кірмаш у Зэльве быў не толькі гандлёвым цэнтрам, але і часовым – на перыяд яго дзеяння – месцам увесяленняў. Сюды прыязджалі тэатральныя калектывы, жанглёры, фокуснікі, цыганы з дрэсіраванымі мядзведзямі.

У 60-70 гады XIX стагоддзя Анненскі кірмаш губляе сваё значэнне, падобна і многім іншым.

Броска, Т.П. Зэльвенскі (Анненскі) кірмаш вачыма даследчыка Паўла Баброўскага / Т.П.Броска // Праца. – 2001. – 20 лютага. – С.5

Прапануем увазе чытачоў аб’яцаныя вытрымкі з кнігі П.Баброўскага “Материалы для географии статистики России, собранные офицерами генерального штаба. Гродненская губерния». 1863 год.

Торговые пути

«В XVIII ст. торговля развивалась в Гродно, Слониме, в незначительном местечке Зельве (Волков. Уезда) под покровительством могущественных Сапегов, процветала одна из замечательнейших ярмарок в

литовском государстве, которое, несмотря на свой сильный упадок, ещё и теперь занимает первое место в литовских губерниях» (стр.233).

«Зельвенская ярмарка, привлекая купцов из разных пунктов империи, оказывает влияние на особое сочетание в дорогах и как бы воскрешает, на короткое время, ничтожное значение тех из них, которые, по изменившимся обстоятельствам, уступили другим свое имя и значение» (стр. 234).

Зельвенская ярмарка

«С прочих мест товары доставляются на еврейских фурах, по 50 пудов в каждой фуре. Некоторые торговцы доставляют товар в Зельву на собственных лошадях.

Нагруженная фура, в четыре лошади, проезжает расстояние в 100 верст в трое суток, при всех благоприятных условиях.

На доставку товаров гужем из Москвы в Зельву употребляют три недели, из Нижнего Новгорода – месяц, из Варшавы – 10-15 дней, из Гродна – двое, трое суток». (стр 245).

Броска, Т.П. Зэльвенскі (Анненскі) кірмаш вачыма даследчыка Паўла Баброўскага / Т.П.Броска // Праца. – 2001. – 20 сакавіка. – С.5

Привоз товаров

«Самое деятельное участие в ярмарке принимают купцы Гродненской губернии, привозимый ими товар в общем бюджете составляет несколько менее половины – 46,8 %.

Самый выгодный сбыт на Зельвянской ярмарке имеют товары русские – лошади, рогатый скот, мыло, свечи, табак, фарфоровая и фаянсовая посуда и отчасти – бумажные и шерстяные материи.

Из русских товаров невыгодный сбыт имели книги и эстампы, коих продаётся от 20 до 30 %, во время войны неудачно сбывалось железо, а в 1856 г. и меха до 30 %.

По окончании неблагоприятного для торговли периода (1851 – 1856), в третье пятилетие сбыт увеличился, но ярмарка потеряла свое прежнее значение – как по количеству привоза, так и по относительной продаже, так что общий оборот 1857 г. уступал обороту 1847 г. на 47 %. (Стр.454).

Броска, Т.П. Зэльвенскі (Анненскі) кірмаш вачыма даследчыка Паўла Баброўскага / Т.П.Броска // Праца. – 2001. – 31 сакавіка. – С.3

У час Анненскага кірмашу на базарнай плошчы мястэчка Зэльва і прылягаючай мясцовасці было разгорнута больш 200 лавак для продажу тавараў.

Павел Баброўскі ў кнізе «Материалы для географии статистики России. Гродненская губерния» прыводзіць некалькі табліц, аналіз якіх дае нам магчымасць паглядзець на кірмаш з пункту гледжання наведвальнікаў па роду іх заняткаў. Так у 1856 годзе з таварамі прыезджалі: памешчыкі, чыноўнікі і афіцэры – 118 чалавек. Купцы, гандляры і розныя падатныя людзі – 125 чалавек.

«Особенно много съезжается евреев, из коих одни запасаются товарами на целый год, другие снабжают помещиков ссудами, делают взыскания по займам, заключают договоры, от чего Зельвенскую ярмарку справедливее назвать еврейскими контрактами» (Стр. 455).

Разам з тым П.Баброўскі пісаў: «Посетителей из Гродненской губернии в действительности гораздо более числа, показываемого в официальных источниках, в списках полиция отмечает не всех торговых людей Волковысского, Слонимского уездов. По нашему мнению, общее число посетителей Гродненской губернии, т.е. торговцев, людей промышленных и помещиков, если увеличить цифру Гродненской губернии на 50 % простирается до 560 человек.

Сверх того, в течение ярмарки, в торговые дни, по четвергам и воскресеньям, собирается множество крестьян и жителей Волковыска, смежных местечек; число посетителей в эти дни возрастает до 3000 человек». (Стр.456).

Узнікае пытанне: “А дзе ж жылі наведвальнікі кірмашу?”

«Приезжие на ярмарку помещики нанимают квартиры, некоторые находят помещение в кафе-гауз.

Купцы и торговцы живут или у хозяев и содержателей постоянных дворов, или за недостатком помещений у жителей местечка, помещаются рядом с товаром». (Стр.457).

Што з’яўляецца, на думку П.Баброўскага, прычынамі заняпаду Зэльвенскага (Анненскага) кірмашу?

«Существенными причинами упадка ярмарки полагать надобно, кроме войны, неурожаев, голода и поимки контрабанды – заметное охлаждение купцов, особенно из губерний великороссийских и царства польского». (Стр. 454).

Прайшло некалькі дзесяцігоддзяў. У канцы XIX – пачатку XX стагоддзяў у Гродзенскай губерні адкрываюцца новыя кірмашы. У 1902 годзе зноў быў адноўлены кірмаш і ў Зэльве. Але ў гэты час пераважаў базарны тып кірмашоў, якія мала чым адрозніваліся ад звычайных.

Чыгрын, С. Анненскі кірмаш у Зэльве / Сяргей Чыгрын // Слоні́нская газета. – 28 чэрвеня. – 2001. – С.8 – 9.

Менавіта так у XVIII – канцы XIX стагоддзяў называўся кірмаш, які праславіў Зэльву на ўсю Еўропу.

Кірмаш у Зэльве з’яўляўся не толькі гандлёвым цэнтрам, але і месцам увесялення, адпачынку. Тут быў тэатр, які належаў Сапегам. Сюды прыязджалі тэатральныя калектывы з Парыжа, Варшавы і Вільні.

Асаблівай папулярнасцю на кірмашы карысталася гульня ў рулетку. Яна прыцягвала ў Зэльву вялікую колькасць багатых людзей, чыноўнікаў, усіх аматараў “вострых” адчуванняў.

З таго часу прайшло больш за стагоддзе. Нагадаць пра Зэльвенскі слауты кірмаш вырашылі Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама сумесна з Зэльвенскім райвыканкамам. Яны арганізавалі ў Зэльве вялікае

абласное свята. Яно пачалося на цэнтральнай плошчы пасёлка, сабраўшы некалькі тысяч чалавек. Свята віталі мясцовыя акцёры ў вобразах князя Сапегі і яго світы, якія і адкрылі ўрачыстае мерапрыемства.

Пасля пачаўся вялікі канцэрт калектываў мастацкай самадзейнасці Слонімскага, Мастоўскага, Зэльвенскага, Бераставіцкага, Дзятлаўскага, Ваўкавыскага, Навагрудскага, Свіслацкага і Шчучынскага раёнаў. Гучалі не толькі беларускія песні, але і прыпеўкі, анекдоты, вершы.

З цэнтра плошчы Зэльвы свята разыйшлося па ўсім пасёлку. Найбольш удзельнікаў свята было на полі для гульняў. Тут праходзілі беларускія народныя конкурсы і гульні.

Пасля абеду свята працягвалася на стадыёне “Колас”. Запомніліся найперш конкурс павозак і выстава конных парод.

Цікавым і захапляючым на свяце ў Зэльве былі паказальныя выступленні выхаванцаў конна-спартыўнай школы Лідскага раёна і рыцарскі турнір, а таксама святочны феерверк і дыскатэка для моладзі.

Вядома, у дзень урачыстасці шмат працавала гандлёвых кропак. Але, на жаль, не было нідзе кніжных выстаў і гандлю. А сто пяцьдзесят гадоў назад на Анненскі кірмаш з Вільні кнігар Рафаловіч прывозіў у Зэльву сотні кніг. І Зэльвенцы іх накуплівалі столькі, што хапала чытаць на ўвесь год.

Крэчка, К. Новае дыханне Анненскага кірмашу / Клаўдзія Крэчка // Праца. – 2001. – 30 чэрвеня. – С.1 – 2.

...1720 год – яркая старонка ў жыцці Зэльвенскага краю, якая сведчыць аб адкрыцці ўнікальнага па свайму значэнню Анненскага кірмашу.

...Праз стагоддзі Зэльвеншчына палічыла сваім абавязкам адраджэнню традыцыю Анненскіх кірмашоў. Яго ўдзельнікаў, гасцей, жыхароў пасёлка і раёна вітае на старажытнай, знакамітай культурнымі традыцыямі зэльвенскай зямлі старшыня раённага выканаўчага камітэта Л.У.Эльясавіч. Ён павіншаваў усіх з адкрыццём свята, пажадаў добрых уражанняў, дзелавых пагадненняў і прыемнага адпачынку, выказаў надзею, што Анненскі кірмаш у Зэльве стане адной з галоўных штогадовых падзей не толькі ў раёне, але і вобласці.

Па старадаўняй традыцыі, як і было ў тагачаснае адкрыццё кірмашу, пачынаецца парад вынасу сцягоў з гербамі гарадоў – удзельнікаў свята. Князь Сапега ў гонар свята перадае грамату, як сімвал адраджэння і ўзнаўлення Анненскага кірмашу ў Зэльве старшыні райвыканкама.

Так адбывалася адкрыццё Анненскага кірмашу ў Зэльве 24 чэрвеня 2001 года.

Кіпіць, віруе кірмаш... Аматарам песень і танцаў прадастаўлена магчымасць паглядзець выступленні выдатнейшых калектываў, гасцей свята.

З розных куточкаў зэльвенскага раёна з’ехаліся сюды народныя майстры і майстрыхі, каб прадэманстраваць свае, непараўнальныя ні з чым, ручныя вырабы.

Шмат люду сабралася на пляцоўцы каля раённага Дома культуры, дзе праходзіла дэманстрацыя мадэляў трыкатажнай фабрыкі “Зальвянка”. А непадалёку праводзіліся цікавыя атракцыёны.

А які ж Анненскі кірмаш без коней! Няхай сабе сёння іх і не столькі, але сваіх прыгожых буланых і вараных прывялі на кірмаш амаль усе гаспадаркі раёна.

Анненскі кірмаш у Зэльве атрымаў новае дыханне. Такім уяўлялі яго зэльвенцы і госці ці іншым?

Качук, Ю. Зэльвенскі Ганненскі кірмаш / Юлія Качук // Зяльвяначка. – 2003. - №8. – ліпень. – С. 4-5.

Найбольшы росквіт тутэйшага Ганненскага кірмашу прыходзіцца на канец XVIII – першую палову XIX стагоддзя. Зэльвенскі кірмаш не меў сабе роўных на Беларусі.

У 1840 годзе, па звестках з архіўных крыніц, на кірмаш было прывезена розных тавараў коштам ў 584,4 тысячы рублёў, а з канца 50-х гадоў гэта сума вырасла да двух мільёнаў рублёў.

Сапегі пабудавалі на квадратнай плошчы некалькі соцень каменных лавак, але іх заўсёды было недастаткова для купцоў. Лаўкі размяшчаліся часткова ў галоўным корпусе і ўнутраным двары, часткова – у вялікіх драўляных будынках, якія прылягалі да галоўнага ўвахода, падчас кірмашу адчыняліся шынкі, вінніцы, піўныя, кавярні.

У спецыяльна пабудаваным памяшканні дзейнічаў тэатр. Пастаноўкі тут былі рознажанравымі. Часта ў тэатры выступалі артысты з Вільні, Расіі і з-за мяжы, ладзіліся імпрэзы, дэманстраваліся цыркавыя праграмы. А з вечара і да самай раніцы грывеў аркестр скрыпак у складзе 15 музыкаў, каб задаволіць ахвочых да танцаў.

Пры апісанні тэатра Юзэф Ігнацій Крашэўскі заўважае, што “насуперак звычай тых гадоў у тэатры адсутнічалі ложы, дзе маглі б сядзець прадстаўнікі арыстакратыі. Ложы замяніў “дэмакратычны” балкон, які запаўняла розная публіка”.

Пасля разбораў Рэчы Паспалітай, у выніку якіх Зэльва ў ліку іншых беларускіх гарадоў адышла да Расійскай імперыі, адбыўся заняпад не толькі кірмашовай справы, але і ўсёй эканомікі Беларусі. Пасля антырасійскага паўстання 1830 года Зэльвенскі Ганненскі кірмаш у другой палове XIX стагоддзя прыйшоў у заняпад. З перапынкамі ў ліхалецці Зэльвенскі мясцовы кірмаш праіснаваў ажно да пачатку Першай сусветнай вайны. У пачатку XXI стагоддзя была спроба адрадзіць слауты Ганненскі кірмаш у Зэльве, але па сутнасці сваёй цяперашні кірмаш пакуль яшчэ не дасягнуў былой значнасці.

Кароза, Н. Вяртанне забытага свята /Нэллі Кароза // Праца. – 2004. – 24 ліпеня. – С.3.

Амаль кожны з нас ведае з дзяцінства пра Каляды, Масленіцу, Купалле – традыцыйныя святы са сваімі звычаямі, рытуаламі, якія захоўваліся ў народзе як найдаражэйшая спадчына, бо любая традыцыя задавальняе ў

першую чаргу духоўны густ і патрэбы чалавека. А ці хто ведае, што за свята Анненскі кірмаш: адкуль ён бярэ свой пачатак і якія мае традыцыі? Чаму, не будучы адзначаны ў праваслаўным календары, беражліва захоўваецца і святкуецца ў нашым пасёлку? І, нарэшце, якое дачыненне мае кірмаш да нас, сучаснікаў?

Розныя крыніцы данеслі да нас звесткі аб тым, як выглядала ў сярэднявеччы месца, дзе адбываліся перыядычныя таргі і кірмашы. У многіх гарадах рынкі знаходзіліся на плошчы, дзе размяшчаліся ларкі, лаўкі, склады, прылаўкі. На ноч рынак закрываўся і ахоўваўся вартавымі. У Зэльве, у час правядзення штогодніх кірмашоў, з прычыны вялікага прытоку наведвальнікаў месца камерцыйнай дзеі выносілі за межы горада, дзе ставілі часовыя гандлёвыя пабудовы.

На тэрыторыі рынкаў у вялікіх гарадах Беларусі, пачынаючы яшчэ з XIV ст., разам з часовымі гандлёвымі пабудовамі сталі ўзнікаць гасцінныя двары. Комплекс збудаванняў, дзе пражывалі і гандлявалі купцы, а таксама захоўваліся іх тавары, складаўся з гандлёвых і складскіх пабудоў, важніцы, мерніцы, пунктам гасціннага двара з'яўляўся гасцінны дом – месца для часовага пражывання “гасцей” (купцоў). У Зэльве, дзе ў сярэдзіне XIX ст. налічвалася 163 двары, тым не менш для абслугоўвання гасцей Анненскага кірмашу збудавалі вялікі мураваны гасцінны двор на 200 лавак, размешчаных часткова ў галоўным корпусе і ўнутраным двары (так званыя квадратныя лаўкі), часткова ў вялікіх драўляных балаганах, якія прымыкалі да галоўнага ўвахода. Гасцінныя двары і дамы з'явіліся першапачатковай формай арганізацыі сферы бытавога абслугоўвання ўдзельнікаў штогадовых святочных таргоў.

Неад'емнай часткай гандлёвых плошчаў гарадоў і мястэчак з'яўляліся карчмы. Па функцыянальным прызначэнні яны падзяляліся на шынковыя (харчэўні) і заезныя (гасцініцы).

У XVI ст. карчмы сталі месцам гандлю моцнымі алкагольнымі напіткамі. Гарэлка, якую як лекавы сродак завозілі ў Беларусь з Генуі і Германіі яшчэ ў XV ст., ужо ў XVI ст., як адзначае Баркулабаўскі летапіс стала пітвам агульнага ўжытку.

У Зэльве, дзе на кірмашах XVIII ст. адсутнічалі памяшканні для правядзення камерцыйных здзелак, удзельнікі свае сустрэчы для заключэння кантрактаў праводзілі ў піцейных установах, што абавязкова заканчвалася ўжываннем алкагольных напіткаў у велізарных колькасцях і вельмі часта прыводзіла да разнастайных негатыўных з'яў (бойкі, рабаванні, забойствы і т.п.)

На кірмашы ў Зэльве шырока была прадстаўлена дзейнасць “сферы абслугоўвання”: адкрываліся часовыя тракціры, вінніцы, піўныя, кавярні. Вялікую папулярнасць набыла “установа” нейкай пані Валабрыньскай з Слоніма, якая штогод прыязджала ў Зэльву. Складок прадпрымальнай пані славіўся сваімі напіткамі. Паводле беларускага гісторыка І.Казлоўскага, “яе выбарныя віны імпартэр... саграваюць усе галовы ў Зэльве. Там жа кожны купец мог працверзіцца і адпачыць”.

З развіццём капіталізму мяняўся характар кірмашовага гандлю. У пачатку XIX ст. буйныя аптовыя кірмашы набываюць форму кірмашоў-выстаў таварных узораў. З прычыны гэтага на Беларусі значнае пашырэнне атрымліваюць кантрактовія кірмашы, якія распаўсюджваюцца ва ўсіх губернях. Сэнс гэтых таргоў заключаўся ў аптовым гандлі сельскагаспадарчых і закупцы тэкстыльных тавараў, продажы і пакупцы маёнткаў, здачы іх у заклад альбо ў арэнднае карыстанне, выкупе закладных маёнткаў і плаце пазык.

На гарадскіх і вясковых кірмашах Беларусі XIX ст. пачынаюцца азартныя гульні. Адною з такіх гульняў, што панавала ў Зэльве, была рулетка. Гісторыкі адзначаюць, што з'яўленне ігральнага дома ў Зэльве звязана з забаронай французскага ўрада іграць у рулетку ў Парыжы. (1840). Парыжскія і расійскія купцы, якія там прысутнічалі, прывезлі яе да нас і назвалі фартунай. Менавіта рулетка прывабіла ў Зэльву велізарную колькасць памешчыкаў, чыноўнікаў і многіх іншых аматараў вострых адчуванняў.

У першай трэці XX ст. на асобных кірмашах Беларусі (асабліва ў заходніх раёнах) актыўна праводзіліся спартыўныя гульні – спаборніцтвы па бегу, грэбля ў бочках цераз раку, класічнае плаванне, пераход рэчкі па дну з кавалкам дзёрну і каменем на галаве. Жартоўныя спартыўныя мерапрыемствы надавалі кірмашам мясцовы каларыт і своеасаблівасць, далучалі да кірмашовых гульнёвых падзей шырокія слаі насельніцтва.

У першай палове XX ст. гаспадарка Беларусі была ў надзвычай складаным становішчы. Краіна амаль бесперапынна служыла тэатрам ваенных дзей і месцам дыслакацыі велізарных армейскіх мас. У гэты перыяд кірмашы на Беларусі не ажыццяўляліся. У пасляваенныя гады пасля завяршэння сельгасработ жыхары суседніх вёсак збіраліся на кірмаш, пасля царкоўнай службы ладзілі гандаль прывезенымі таварамі.

І вось у пачатку XXI ст. пачаў адраджацца Анненскі кірмаш у Зэльве. Зроблены першыя крокі ў вялікай і важнай справе – аднаўленні аднаго з буйнейшых кірмашоў Еўропы. Гэта новае свята, якое дае магчымасць кожнаму ўдзельніку праявіць свой талент, сваё майстэрства, рэалізаваць разнастайныя матэрыяльныя і духоўныя запатрабаванні.

Дзякуючы Анненскаму кірмашу Зэльва стане вядомай не толькі ў Еўропе, але і ў другіх частках свету.

Пятчыц А. Зэльвенскі кірмаш – гонар наш/ А.Пятчыс // Беларуская думка. - № 2.- 2005. – с. 138 – 140.

Гэтыя мясціны вядомы з эпохі войнаў паміж князямі Данілам Галіцкім і Войшалкам. У старажытнай хроніцы прыпамінаецца, што войска Данілы Галіцкага шукала ворага на беразе Зэльвы (так называлася да XIX ст. Зальвянка).

На працягу стагоддзяў Зэльвай валодалі розныя гаспадары. Амаль заўсёды яна пераходзіла ад адных другім мірна, часцей – у якасці закладу. Магчыма таму, што ніхто з гаспадароў тут не затрымліваўся, яны не звярталі вялікай ўвагі на развіццё Зэльвы.

Зорны час настаў толькі ў першай палове XVIII ст., калі Аляксандр Сапега, сапраўдны дабрадзея горада, сур'ёзна заняўся развіццём Зэльвы. І вынік ягонай працы можа быць добрым узорам таго, чаго магчыма дасягнуць у сферы эканомікі пры разумным кіраванні.

Аляксандр Сапега сур'ёзна ўзяўся за развіццё горада, паклаўшы ў аснову яго дабрабыту стварэнне Зэльвенскага кірмашу.

Вынікі яго крапатлівай і, галоўнае, разумнай дзейнасці праявіліся хутка. Найбольшага росквіту зэльвенскі гандаць дасягнуў у другой палове таго ж стагоддзя. Тавараабарот кірмашу дасягаў астранамічнай сумы – некалькі мільёнаў злотых. Наязджалі сюды для забаў багацеі і авантурысты з усіх краін Еўропы, прыходзілі са славутой Смаргонскай акадэміі дрэсіроўшчыкі са сваімі мядзведзямі-танцорамі, цыганы і іншы люд, не выключаючы, безумоўна, і рознага кшталту зладзеяў.

Буйныя памеры Зэльвенскага кірмашу не маглі не паўплываць на эканамічнае развіццё ўсяго рэгіёна. Невыпадкова вялікі гетман літоўскі Міхаіл Казімір Агінскі (вядомы мецэнат, драматург, кампазітар, уладальнік суседняга Слоніма) пачаў пракладаць вядомы канал свайго імя, які злучыў Ясельду са Шчарай і тым самым Нёман Балтыйскага басейна звязаў з Прыпяццю, што ўпадае ў Чорнае мора. Гэта не толькі аблегчыла дастаўку тавараў з Еўропы і міжземнаморскіх гарадоў, але і дало магчымасць адкрыць ў Слоніме буйныя аптovyя склады, наладзіць інфраструктуру для прыёму купцоў і адпраўкі іх з таварамі ў Зэльву і ладзіць уласныя кірмашы.

Пасля падзелу Рэчы Паспалітай, калі Зэльва ў ліку іншых беларускіх гарадоў адышла да Расійскай імперыі, кірмаш адразу пачаў занепадаць, бо новыя гаспадары ўвялі непамерныя падаткі.

Развіццё і багацце кірмашу адбілася і на архітэктурным вобліку Зэльвы. Акрамя старажытнага касцёла ў XVIII ст. была пабудавана прыгожая грэка-каталіцкая царква, пазней пераробленая на праваслаўную, і адна з багацейшых у гэтым рэгіёне сінагога. Школа айцоў-піяраў у Зэльве мела даволі высокі ўзровень. Там, сярод іншага, выкладалі лаціну, рыторыку і паетыку. Але ў XIX ст. піяраў прагналі, а школу падпарадкавалі так званай Адукацыйнай камісіі, і яна адразу ператварылася ў звычайную местачковую пачатковую. Вось так скончыўся ўзлёт Зэльвы.

Раманчук, Г. Гэй вы, коні, мае коні... / Галіна Раманчук // Гродзенская праўда. – 2010. – 14 жніўня. – С. 4.

Анненскі кірмаш быў адкрыты 290 гадоў таму князем Сапегам па Прывілеі польскага караля Аўгуста II і доўжыўся амаль месяц.

Конскі гандаць у Зэльве быў адмысловы. Як сведчаць гістарычныя дакументы, бывалі гады, калі на кірмашы іх прадавалі па некалькі тысяч. Нездарма на гербе Зэльвы ў цэнтры чорны конь, які ўвасабляе сілу, жыццёвасць і перамогу.

Дзякуючы мясцовай уладзе Анненскі кірмаш у Зэльве быў адноўлены і праходзіў у 2001, 2002 і 2004 гадах. Але на мерапрыемства патрэбны немалыя сродкі. Сёлета ў сувязі з тым, што раён быў вызначаны ў якасці

пілотнай пляцоўкі для рэалізацыі сумеснага праекта Праграмы развіцця ААН і Еўрапейскага саюза “Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні”, з’явілася магчымасць зноў аднавіць гэта цікавае мерапрыемства. Зэльвенскі праект Анненскага кірмашу аказаўся ў ліку пераможцаў, і ПРААН выдаткоўвае на яго рэалізацыю 18 мільёнаў рублёў. Акрамя гэтага, праведзены раённы суботнік, і заробленыя грашовыя сродкі таксама скарыстаюцца на раённае свята.

Семяняка, В.М. Прэч і смутак, і нуда! У Зэльву, на кірмаш пара / В.М.Семяняка // Рэспубліка. – 2010. – 14 жніўня. – С.9

На працягу шматлікіх гадоў у Зэльве, якая з першай паловы XVII стагоддзя лічылася прыватнаўласніцкім свецкім мястэчкам, 26 ліпеня, у дзень святой Ганны, адкрываўся адзін з буйнейшых у тагачаснай Беларусі кірмашоў – Ганненскі.

Праходзіў кірмаш на даволі добраўпарадкаваным гасціным двары ў цэнтры Зэльвы. Тут мелася каля 200 крам, пакрытых чарапіцай, два леднікі для захоўвання прадуктаў, а таксама, што немалаважна, калодзеж, бо ў сярэдзіне лета, калі якраз праходзіў кірмаш, пажары былі даволі частай з’явай.

Аднак паступова Зэльвенскі кірмаш пачаў прыходзіць у заняпад: у 40-50 гады XIX стагоддзя кошт прывазных тавараў быў яшчэ высокі, але скараціўся працэнт прададзеных. Гэта было выклікана як часовымі з’явамі (неўраджаямі, высокімі кірмашовымі зборамі, больш пільным кантролем за кантрабандным гандлем, які таксама атрымаў распаўсюджанне ў Зэльве, Крымскай вайной), так і аб’ектыўнымі эканамічнымі заканамернасцямі: развіццём капіталістычных элементаў ва ўсіх галінах эканомікі, у тым ліку і ў гандлі.

У 1902 годзе кірмаш адрадіўся і дзейнічаў да пачатку Першай сусветнай вайны, але пераважаў ужо кірмашовы тып яго правядзення.

“Новае дыханне” Ганненскі кірмаш атрымаў у 2001 годзе, калі перарос у раённае свята – адно з самых масавых і жаданых для жыхароў і гасцей Зэльвеншчыны. У падрыхтоўцы да яго задзейнічана амаль усё насельніцтва. Акрамя таго аддзел культуры Зэльвенскага райвыканкама прыняў удзел у праграме ААН “Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні”, дзе праект правядзення кірмашоў атрымаў грант у 18 мільёнаў рублёў.

Той, хто патрапіць на кірмаш зможа акунуцца ў атмасферу мінулага – арганізатары старанна адраджаюць традыцыі продкаў. Сёлета аргкамітэт аб’явіў конкурсы на самае арыгінальнае афармленне двароў і балконаў у стылі XVIII стагоддзя, на адмысловае прадстаўленне каня і ўпрыгожванне павозкі. Будуць вызначаны лепшыя расказчыкі “шляхецкага анекдота”, гарманісты і прыпевачнікі.

Падчас свята будзе працаваць Горад майстроў. Запланаваны і баль-маскарад. Але права на бясплатны ўваход на яго атрымаюць толькі тыя, хто прыйдзе ва ўбранні XVIII стагоддзя.

Этой Анненской ярмарки краски // Праца. – 2010. – 24 августа. – С.2-3.

Праздник начался на центральной площади посёлка. Действо развернулось на красочно оформленной сцене и перед ней. Пришли на праздник и «Гутэйшыя», и колоритные татары, и зажиточные евреи, и разгульные цыгане. Приветствовал всех зрителей приехавший на конной бричке на кирмаш сам князь Сапега.

Огромным сюрпризом для зельвенцев стали выступления знаменитых коллективов и групп, которые стройно вписались в общую гамму празднества, еще глубже окунув зрителей и слушателей в атмосферу XVIII столетия. «Корна копія», «Сваякі», «Очи черные», «Малінаўка», шоу «Восточное» и многие другие звезды стали колоритным украшением ярмарки.

Весьма удачным явился эксперимент с одеждой, стилизованной под те далёкие времена, когда только зародилась традиция проведения кирмаша.

Во времена больших народных праздников на площадях и рынках старинных белорусских городов и сел проходили выступления кукольных театров – «батлеек». Коллектив самодеятельных артистов, прибывших к нам на ярмарку, дал возможность зельвенцам познакомиться с народным кукольным театром «Батлейка».

В рамках реализации компонента «Устойчивое развитие на местном уровне» совместного проекта Европейского Союза и Программы развития ООН «Поддержка окружающей среды и устойчивого развития Республики Беларусь» прошел семинар по обмену опытом работы над Местной повесткой-2.

В своем выступлении на открытии семинара координатор программы Евросоюза и программы развития ООН Д.Фрицин отметил, что проведение Анненской ярмарки в Зельве – это результат плодотворного сотрудничества международной организации с местными властями и жителями посёлка, приверженными возрождению народных традиций и народного творчества. Он также выразил надежду, что это станет началом партнёрства для проведения в будущем подобных фестивалей.

В ходе проведения семинара эксперты и представители других регионов республики делились своими впечатлениями от кирмаша, дали ему высокую оценку в организации проведения, максимальной насыщенности и массах задумки.

Бегункова, М. Другі ў Еўропе Ганненскі кірмаш / М.Бегункова // Звязда. – 2010. – 24 жніўня. – С.3

Адроджаны Ганненскі (або Зэльвенскі) кірмаш прайшоў 21 жніўня на Гродзеншчыне.

На працягу некалькіх стагоддзяў у Зэльве 26 ліпеня, у дзень святой Ганны, адкрываўся адзін з буйнейшых кірмашоў не толькі Беларусі, але і Еўропы – саступаў ён па сваёй значнасці толькі знакамітаму лейпцыгскаму. Кірмаш спрабавалі адрадіць – у 2002-2004 гадах свята праводзілася, аднак

толькі сёлета зэльвенскі кірмаш атрымаўся найбольш цікавым і маштабным: свята наведала каля шасці тысяч удзельнікаў і гасцей. Арганізатарамі кірмашу стала адміністрацыя горада сумесна з праектам ЕС/ПРААН “Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні”.

Конь і сёння – сімвал Ганненскага кірмашу: конкурс на лепшае афармленне павозак, выстава-конкурс конных парод, выступленне конна-спартыўнай школы Ваўкавыска, падарожжа на брычцы... А яшчэ самы шчаслівы наведвальнік змог паўдзельнічаць у латарэі і выйграць жарабя...

І няхай сёлета кірмаш доўжыўся толькі адзін дзень, а не цэлы месяц (як даўней) магчыма, гэты кірмаш зноўку стане адным з буйнейшых як у Беларусі, так і за яе межамі.

Суслова, Н. Второе дыхание «Анненского кирмаша» / Надежда Суслова // Туризм и отдых. – 2010. - № 23. – 26 августа. – С.3

Нынешний август был настолько богат на самые разнообразные праздники и фестивали, что только успевай на них ездить. Но все-таки «Анненский кирмаш» в Зельве, что на юге Гродненской области, можно смело выделить из общего ряда.

Оказалось, что это торгово-увеселительное мероприятие своими корнями уходит в начало XVIII века, когда владельцам Зельвы – магнатам Сапегам удалось в 1720 году получить «привилей» короля Августа на проведение торгов и ярмарок. Сами хозяева жили неподалеку, в Деречине, который считался столицей края и его культурным центром. Однако Зельва находилась в лучшем географическом положении – на важном торговом пути из Минска в Слоним, Гродно и Белосток. Да и речка Зельвянка в те времена тоже была судоходной, поэтому небольшое местечко считалось крупным речным портом. Сапегии очень ценили Зельву и даже называли её Зельвенским графством. Это поспособствовало созданию «Анненского кирмаша». Он начинался 26 июля и назван так в честь святой Анны. В то время говорили: «Зельвенцы 11 месяцев в году скучают, а месяц живут». И это было действительно так – на ярмарку съезжалось до пяти тысяч купцов, причем не только из Беларуси и Литвы, а практически из всех стран Европы. Привозили на ярмарку самые разнообразные товары: железо, стекло, вино, меха, бакалею, масло, табак, чай, ткани. Но самой главной «фишкой» «Анненского кирмаша» были лошадиные торги. Бывало, здесь продавали до нескольких тысяч лошадей. Купля-продажа выглядела следующим образом: лошади, коровы, козы перед ярмаркой паслись на заливных лугах, окружавших Зельву. Купцы с утра выезжали на пастбища и выбирали товар, а затем возвращались в город, где в «брокерских конторах» оформляли сделки. А потом наступало время веселья. Купцам и гостям ярмарки было где отвести душу – на площади стояли многочисленные корчмы с местными кулинарными изысками и напитками. Можно было пойти на представление заезжих музыкантов, артистов, циркачей, дрессированных медведей или провести время в обществе женщин лёгкого поведения, которых в то время называли «жертвами общественного темперамента». В середине XIX века

ярмарка постепенно утрачивает своё значение и в какой-то степени возрождается в 1902 году. Первая мировая война положила конец этой славной традиции, которую третий год подряд пытаются возродить в Зельве.

После исторического экскурса посмотреть на современный кирмаш было особенно интересно. Под звуки весёлых песен в исполнении ансамблей «Сваякі», «Корна копія», «Малінаўка» ноги сами шли в пляс. В центре площади, вокруг символа города – жеребёнка (изображение коня есть и на гербе Зельвы), разместился Город мастеров: ремесленников, художников, ткачих, вышивальщиц и т.д. К празднику подготовили и сувениры – кружки, майки, пакеты, значки, магниты. Все здания на площади поменяли вывески на исторические: ресторан превратился в «Шляхетскую залу», появились разнообразие корчмы, «Ламбард» и «Гасцінны двор».

Праздник на улицах Зельвы продолжался. Гуляющий народ разбился на группы «по интересам». Кто-то смотрел спектакль «Батлейки», кто-то принимал участие в традиционных старинных играх и забавах, кто-то слушал припевочников и гармонистов, кто-то под руководством опытных мастеров лепил горшок на память, а кто-то просто отдавал должное «прысмакам па-зэльвенскі».

Жителей ожидали ещё «Кірмашовы баль» и праздничный фейерверк.

Выбодовская, Г. Ярмарка в Зельве станет традиционной / Галина Выбодовская // Аргументы и факты. – 2010. – 29 сентября. - № 39. – С.3.

Когда-то посёлок Зельва был широко известен всем купцам Европы. Здесь проводился «Анненский кирмаш» – вторая по размаху после Лейпцигской ярмарка в Европе. Попытки возродить традицию XVIII века уже были в 2001 и 2004 годах. Но безуспешно. В этом году ярмарка удалась.

Конечно, в первый год гулянье не окупилось. Но в будущем ярмарка будет приносить доходы, считают организаторы. Цены здесь были доступные. Каждый желающий мог купить себе национальный костюм, их продавали без наценки – всего 15000 белорусских рублей. Участие в традиционных белорусских конкурсах, таких, например, как бои подушками, бег на ходулях, вылавливание рыбы одной рукой обходилось всего в 500 рублей. И ремесленники удивили: соломенные корзинки, гобелены, цветочные горшки и многое-многое другое продавали очень дёшево.

Купрэвіч, Н. Жыў кірмаш. Гудзе кірмаш! / Н. Купрэвіч // Краязнаўчая газета. – 2010. - № 33. – С.1,4.

Напрыканцы жніўня ў Зэльве адбылося незвычайнае свята – “Ганненскі кірмаш”.

Правядзенне яго – станоўчы прыклад аднаўлення ў наш час мясцовых традыцый і адметнасцяў рэгіёнаў Беларусі.

Падрыхтоўка і правядзенне сёлетняга кірмашу – вынік сумесных намаганняў артгкамітэта свята і праекта ЕС і ПРААН “Трывалае развіццё на мясцовым узроўні” па адраджэнні традыцыяў продкаў. Акрамя фінансавай дапамогі на падрыхтоўку і набыццё народных строяў, абсталяванне і

аздабленне месцаў правядзення мерапрыемстваў, Праектам аказаная кансультацыйная дапамога.

На думку “Краязнаўчай газеты”, акрамя ўдасканалення культурнай праграмы свята (выступы мясцовых аўтэнтчных народных калектываў і асобных выканаўцаў), можна было б арганізаваць конкурсы прадукцыі асабістых падворкаў (напрыклад, на самы вялікі гарбуз, памідор, яблык, курынае яйка і т.п.; самага прыгожага пеўня, ката і г.д.). але галоўнае, што хацелася б адрадзіць, – гэта кірмаш тавараў і паслугаў з выкарыстаннем сучасных сродкаў камунікацыяў: арганізаваць сайт кірмашу, на якім прадаўцы і пакупнікі маглі б знайсці карысныя кантакты.

Год рождzenia – 1501-й // Рэспубліка. – 2012. – 23 августа. – С.3.

В Зельве ждут гостей на традиционную Анненскую ярмарку.

Чествование передовиков жатвы-2012, конференции хозяев агроусадеб, представителей малого и среднего бизнеса, презентации продукции и услуг, концерты, конкурсы, развлекательные программы, аттракционы и даже пенолазерное шоу – всё это и многое другое ожидает гостей и участников знаменитой Анненской ярмарки, которая 25 августа состоится в Зельве.

История этой ярмарки берёт начало в 1501 году, когда привилей на её проведение получила вдова бывшего хозяина местечка Анна Улинич. В 1720 очередной такой документ был выдан уже представителю рода Сапегов, к которым перешло поселение. В их бытность Анненский кирмаш славился торговлей лошадьми.

В XXI веке давняя традиция возрождена. В предстоящие выходные вернувшаяся к жизни Анненская ярмарка пройдёт в шестой раз.

Как рассказали в Зельвенском райисполкоме, праздник в нынешнем году получит не только культурное, но и экономическое наполнение. Впервые на ярмарочной площадке разместится выставка-презентация товаров и услуг, причём для участия в ней приглашаются предприниматели не только Зельвенского, но и других районов Гродненщины.

Не менее интересной обещает быть и выставка-презентация агроусадеб, опять-таки не только действующих на Зельвенщине. Участники обоих этих проектов проведут конференции, где представят инвестиционные проекты, обсудят проблемы, поделятся опытом работы.

Зельвенский райисполком в рамках ярмарки устраивает презентацию неиспользуемого недвижимого имущества, цель которой – поиск возможных инвесторов.

При этом, как и принято на ярмарке, гостям и участникам будет где не только продуктивно поработать, но и отдохнуть, развлечься. В программе дня – концерт с участием звёзд белорусской эстрады, «Ярмарка ремёсел», выставка «Волшебная кисточка» и многое другое.

Как и на предыдущих ярмарках у Анненского кирмаша-2012 будет своя узнаваемая особенность. По традиции горожане надевают в этот день льняные рубахи и сарафаны. Местные мастерицы уже выполняют заказ, причём для ярмарочных нарядов разработаны новые модели.

Куликов, Ю. Анненской ярмарки краски.../ Ю.Куликов // Праца. – 2012. – 28 ліпеня. – С.1.

Каждый день приближает нас к массовому и очень значительному празднику – Анненской ярмарке. Чтобы всё прошло на высоком уровне, ведется активная подготовительная работа, в которой задействованы буквально все службы и организации Зельвы.

Разработкой сценария праздника занимается отдел культуры. Планируется, что кроме местных самодеятельных коллективов в этот день выступят творческие объединения с других районов, а также известные белорусские артисты эстрады.

Ряд ответственных функций поручено отделу идеологической работы: это разработка плана мероприятий, изготовление информационных щитов, гостевых карт.

Определен объем работы для МПМК-148, ПМС, РУП ЖКХ: при непосредственном содействии Зельвенского лесничества они отвечают за изготовление деревянных скамеек, навесов для палаток, настила для сцены.

Об обеспечении гостей сувенирной и рекламной продукцией позаботится Зельвенский филиал Гродненского облпотребобщества. Торговле необходимо продумать оформление торговых рядов, работников прилавка в стиле XVIII – XIX веков, а также организовать выставку широкого ассортимента караваев и хлебобулочных изделий. На ярмарку приглашаются торговые предприятия из других районов, а также индивидуальные предприниматели.

Районное предприятие бытового обслуживания отвечает за изготовление костюмов в стиле XVIII – XIX веков. Членам оргкомитета было представлено несколько образцов женских сарафанов, платьев и мужских сорочек.

Одним из составляющих Анненской ярмарки с целью обмена опытом станет проведение научно-практической конференции по развитию агротуризма, предпринимательской и литературной деятельности.

В Зельве – «Анненская ярмарка» // Гродзенская праўда. – 2012. – 29 жніўня. – С.3.

Ярмарка, которая прошла в минувшую субботу, порадовала размахом. Можно было купить традиционную белорусскую одежду, вышитую по традициям XVIII века, предметы интерьера из дерева, глиняную посуду, соломенные изделия, куклы ручной работы, оригинальные сувениры из кофейных зерен. Торговые ряды привлекали гостей ароматом свежей выпечки и оригинальными композициями из колбасных изделий.

Закончилось празднество пено-лазерным шоу и фейерверком.

Во время нынешней ярмарки инвесторам были предложены пустующие здания на территории района.

У Зэльве ладзілі кірмаш // Праца. – 2012. – 29 жніўня. – С.1

Ладзілі гучна і весела, з размахам. Ні па чым быў і дождж. Гэта яшчэ раз пацвердзіла напорысты, упарты, заўзяты характар зэльвенцаў: працаваць дык працаваць, гуляць дык гуляць!

Захапленне і цікавасць на свяце выклікала практычна ўсё: насычаная і разнастайная праграма, арыгінальнае афармленне гандлёвых кропак, падворкаў, стылізаваныя касцюмы зэльвенцаў... У цэнтральным скверы размясціўся кірмаш рамёстваў, на якім майстры на ўсе рукі дэманстравалі свае унікальныя вырабы і праводзілі майстар-класы. Для дзяцей працавалі атракцыёны, самыя актыўныя пабывалі ў гасцях у “Пацешак”. Гучала “музыка для ўсіх” з удзелам народнага духавога аркестра, народнага ансамбля “Калаж”. На летняй эстрадзе прайшоў “кірмашовы карнавал”.

У цэнтральнай раённай бібліятэцы ладзіліся канферэнцыі з удзелам прадстаўнікоў сярэдняга і малога бізнесу. Удзельнікі гэтых мерапрыемстваў прадставілі інвестыцыйныя праекты, абмеркавалі праблемы, падзяліліся вопытам работы. Раённы выканаўчы камітэт у рамках кірмашу правёў прэзентацыю нявыкарыстанай нерухомасці з мэтай пошуку магчымых інвестараў.

Макоўскі, В. Музыкі весела ігралі... / Віктар Макоўскі // Праца. – 2012. – 1 верасня. – С.4.

Радасную і святочную атмасферу кірмашу стваралі не толькі лепшыя музычныя калектывы і выканаўцы Зэльвеншчыны, але і госці з Мінска, нават Польшчы. На Ганненскі кірмаш прыехалі музычна-фальклорны ансамбль з Беласточчыны “Прымакі”, артысты цыганскага шоу “Алюр”, ансамбль казацкай песні “Бацька Атаман”, эстрадная вакальная група “Федэрацыя”, група ўсходняга танца “Гарэм-шоу”. Гэтыя калектывы добра вядомы не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

Завяршыўся вялікі святочны канцэрт на цэнтральнай плошчы вогненным шоу, якое прадэманстравалі артысты “Шоу-тэатра В.Кустава”. Пад гукі моцнай рытмічнай музыкі глядачы мелі магчымасць назіраць за танцам чалавека і агню. Выступленне выклікала шквал эмоцый.

А потым неба расцвіло ад феерверка. Па меркаванні зэльвенцаў і гасцей, самага відовішнага і працяглага з тых, якія толькі праводзіліся ў Зэльве. Феерверк быў дадзены камандай піратэхнікаў ТАА “Кальвін”.

Адным словам, усё на Ганненскім кірмашы было на самым высокім узроўні.

Макоўскі, В. На падворках – вясёлая гаворка / Віктар Макоўскі // Праца. – 2012. – 5 верасня. – С.5.

Увагу ўдзельнікаў Ганненскага кірмашу прыцягвалі падворкі. У кожнага з іх быў свой адметны каларыт. Гаспадары падворкаў шчыра запрашалі ўсіх у госці, прапаноўвалі адведаць вясковыя прысмакі.

Уразіў арыгінальнасцю падворака СВК “Сынкавічы”, побач з якім размясціліся вялікія лялькі, зробленыя з цюкоў саломы. Добра выглядала

хатка з буслам на даху. Непадалёку – калодзеж, млын і драўляны конік з поўнай збожжа падводай. За невялікай агароджай пасвілася хатняя жывёла. Побач стаяла прыгожая будка, у якой знаходзіўся сабачка.

Яркімі вышыванкамі і дыванамі ўпрыгожылі па-майстэрску зробленую альтанку галынкаўцы. Побач на лаўку пасадзілі ляльных дзеда з бабаю, крыху далей паставілі драўляны калодзеж, са звычайнага шыферу аформілі вадаём, праз які паклалі рознакаляровы мосцік. У другім кутку падворка за агароджай пасвіўся конь, а ў сучасных утульных доміках размясціліся цяляты.

Пастараліся прымяніць фантазію і бародзіцкія гаспадары. Упрыгожылі падворак рознакаляровымі сурвэткамі, карцінамі і ручнікамі, аформілі кампазіцыі з кветак і агародніны. Стол накрылі рознымі стравамі, пасярэдзіне паклалі духмяны пірог.

Ярмарка деловая // Праца. – 2012. – 8 верасня. – С.1, 4, 9

Анненская ярмарка, прошедшая в Зельве, стала не только главным культурно-развлекательным мероприятием года, но и поводом обсудить серьёзные вопросы, касающиеся организации и ведения в регионе агроэкотуризма, малого и среднего бизнеса.

Олег Сивограков, эксперт по устойчивому развитию, доцент Международного экологического университета имени А.Д.Сахарова, кандидат экономических наук:

Оформление подворков и гостеприимность их хозяев, множество торговых точек и ремесленников, великолепные коллективы артистов, традиционные народные промыслы и произведения искусства – все это украшало Анненский кирмаш и привлекло много людей в Зельву.

Поддержали Анненский кирмаш и международные проекты и программы. Проект «Укрепление общественного взаимодействия для устойчивого развития сельских регионов Беларуси», реализуемый Информационно-просветительским учреждением «Новая Евразия» и финансируемый Евросоюзом и Агентством США по международному развитию (USAID) в рамках фестивальных торжеств передал Зельвенскому райисполкому комплект оргтехники для создания в районе Информационного центра по устойчивому развитию и экотуризму. Программа поддержки Беларуси Федерального правительства Германии поддержала проведение в день Анненского кирмаша «круглого стола» и конференции.

Изыюминкой «круглого стола» «Фестивали и зелёные маршруты как средство развития агроэкотуризма» стало выступление Чарльза Флинка, Президента объединения Зеленых маршрутов из США. В своей презентации «Развитие зеленых маршрутов как инструмент устойчивого развития территории (опыт США)» американский эксперт на примере небольшого американского городка из штата Дакота описал возможности и эффекты создания зеленых маршрутов и организации фестивалей.

Остановлюсь на некоторых акцентах моих предложений, озвученных на конференции. Считаю,- необходимо разработать программу развития предпринимательства как составную часть местной стратегии устойчивого развития Зельвенского района.

Кроме того, приоритетным направлением поддержки предпринимательства в районе могло бы стать создание общественной структуры, объединяющей местный бизнес.

Еще одним важным моментом фестиваля стала нацеленность организаторов на зарабатывание средств путем проведения ярмарки. Так Зельва может стать пионером «устойчивых» фестивалей в Беларуси, когда доходы с таких мероприятий будут значительно превышать расходы.

Усевалад Рагойша, спецыяліст па кіраванні праектамі Інфармацыйна-асветніцкай установы “Новая Еўразія”.

Установа “Новая Еўразія” праводзіла адкрыты конкурс у рамках праекта міжнароднай тэхнічнай дапамогі “Умацаванне грамадскага ўзаемадзеяння для ўстойлівага развіцця сельскіх рэгіёнаў Беларусі”. (праект падтрыманы Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь “Аб адабрэнні міжнароднай тэхнічнай дапамогі” 22 снежня 2010 года № 1864. Мы рады, што ініцыятыва Зельвенскага раёна выйшла ў лік пераможцаў, у Зэльве пачаў працаваць інфармацыйны пункт па агратурызме і сельскім прадпрыемствам. Мы выкарысталі нагоду Ганненскага кірмашу, каб падтрымаць – па ініцыятыве Зельвенскага райвыканкама, аддзела фізічнай культуры, спорту і турызму, а таксама інфармацыйнага пункта – правядзенне тэматычнага “круглага стала” “Фестывалі і зялёныя маршруты як сродак развіцця агратурызму”, прадставіць магчымасць выступіць прызнаным экспертам у галіне сельскага бізнесу і агратурызму.

Больш падрабязна пра праект міжнароднай тэхнічнай дапамогі і ўдзел установы “Новая Еўразія” у Ганненскім кірмашы чытачы змогуць пазнаёміцца на нашым сайце www.eurasia.by.

Рабочая вистреча

Раннім субботнім утроем 25 августа 2012 года в читальном зале центральной районной библиотеки начал работу «круглый стол» «Фестивали и зеленые маршруты как средство развития агроэкотуризма на Зельвенской земле», организованный при поддержке информационно-просветительского учреждения «Новая Евразия» и БОО «Отдых в деревне». Здесь собрались представители органов местной власти, организаций и частные лица, реализующие проекты и инициативы в сфере агротуризма, эксперты, журналисты с целью обсудить проблемы развития агроэкотуризма в сельской местности. Вела заседание председатель правления БОО «Отдых в деревне» Валерия Клищупова.

Зеленые маршруты на Зельвенщине

В ходе «круглого стола» участники обсудили перспективы развития зелёных маршрутов на Зельвенщине.

В рамках реализации совместного проекта Европейского Союза и Программы устойчивого развития ООН «Поддержка окружающей среды и

устойчивого развития в Республике Беларусь» появилась возможность получить финансовую поддержку для создания зелёного маршрута. В 2010 году три минипроекта нашего района были поддержаны на сумму 4,5 тыс. долларов США. В результате этого была разработана Стратегия Зельвенского района по развитию туристической отрасли, создан Зелёный маршрут «Зэльвенскі дыярыуш». Его авторы составили каталог всех имеющихся на территории района природных и культурных объектов и мест, проанализировали, чем сегодня можно привлечь туриста. В результате в районе были определены следующие направления: тема «Анненской ярмарки» – одной из главных культурных достопримечательностей региона; тема Зельвенского водохранилища – одного из наиболее известных в Беларуси искусственных водоёмов; тема памятников христианского зодчества – на территории района расположены католические и православные храмы, являющиеся памятниками архитектуры (Сынковичская церковь оборонительного типа, Кремяницкий костёл и другие). Разработан логотип «Зэльвенскага дыярыуша», проведены семинары, «круглые столы», рабочие встречи с партнёрами маршрута, велотуры, изготовлена карта Зелёного маршрута. Об этом подробно рассказал его разработчик – хозяин агроусадьбы «Старая Весь» Сергей Миканович.

А как у них?

Ключевым моментом мероприятия стало выступление Чарльза Флинка, Президента Объединения Зелёных маршрутов в США. Он познакомил присутствующих с опытом организации всевозможных фестивалей и развития зелёных маршрутов в США. В качестве примера реализации идеи зелёного маршрута Чарльз Флинк использовал опыт небольшого американского города Северная Дакота. Этот город сильно пострадал от наводнения, и потому стояла задача его восстановления. В качестве одного из способов был предложен проект развития в регионе зелёного маршрута. Авторы проекта в качестве инструмента для развития данного региона решили использовать идею проведения фестиваля. Проект был успешным: только на открытие маршрута здесь собралось около 50 тысяч человек. Сейчас фестивали здесь проводятся ежемесячно. Каждый фестиваль посвящен какому-либо событию, определённой теме. Это и фестиваль-конкурс на лучшее приготовление мясного блюда, фестиваль зимней рыбалки, праздники, посвященные Дню отца, Дню Земли, Дню древонасаждения, Дню независимости, празднику урожая и многим другим. То есть для проведения фестиваля используется любой повод и любая возможность. Обычно на мероприятие съезжаются жители из соседних населённых пунктов, расположенных в радиусе 50-100 миль. Это солидный бизнес-проект, который привлекает более 30 млн. долларов в год. Для создания зелёного маршрута и его эффективного действия необходимо выполнить ряд условий: обеспечить питание, проживание, транспорт, услуги гида, интересные места. «Белорусская природа очень схожа с американской, - подчеркнул Чарльз Флинк. – У вас есть прекрасные памятники архитектуры,

природы, культурные традиции. Это богатый потенциал, который можно эффективно использовать для развития зелёного маршрута.

«Местная повестка-21»: новый виток развития

После заседания «круглого стола» магистр экономики ФМО БГУ Елена Ветрова, специалист по управлению проектами Информационно-просветительского учреждения «Новая Евразия» Всеволод Рагойша, консультант информационного пункта по развитию агроэкотуризма, сельского предпринимательства и краеведения Наталья Ступчик, представитель отдела физической культуры, спорта и туризма Иван Матюк обсудили основные направления деятельности, перспективы развития Зелёного маршрута на Зельвенщине, наметили пути дальнейшего сотрудничества, организацию выездных мастер-классов с привлечением специалистов учреждения «Новая Евразия».

Развитие бизнеса в сельской местности

О проблемах и возможностях развития данного бизнеса речь шла на научно-практической конференции, состоявшейся во второй половине дня. Заместитель председателя райисполкома Анна Ермола, открывая мероприятие, ознакомила присутствующих с вынесенными на обсуждение вопросами.

Выступающие поделились опытом работы, обсудили существующие проблемы, пути их решения, подчеркнули, что на современном этапе для развития предпринимательства, и особенно в малых городах и сельской местности, созданы значительные преференции.

Заинтересовались предприниматели условиями кредитования, предлагаемыми МТБанком. К слову, прорабатывается вопрос открытия в Зельве представительства этого банковского учреждения.

Особенностью нынешней ярмарки стала презентация районным исполнительным комитетом объектов недвижимости, предлагаемых для создания производства, объектов отдыха, услуг, агротуризма. Среди предложений – здания бывших учреждений образования, культуры, здравоохранения, торговли. Следует сказать, что презентация оказалась продуктивной – предложением приобрести здание бывшей Кремяницкой СШ заинтересовались иностранные инвесторы и планируют ее приобрести для создания объекта агроэкотуризма.

Деловые предложения

«Площадка предпринимательская» развернулась вдоль улицы Советской. Здесь разместились представители управления по труду, занятости и социальной защите райисполкома, отдела образования, организаций района – РУП бытового обслуживания, Зельвенский РУЭС, Зельвенский РУПС, АСБ «Беларусбанк», владельцы малого бизнеса нашего и соседних районов, агроусадьбы «Верес» и «Старая Весь». Каждый из участников рекламировал свою продукцию, услуги.

Управление по труду, занятости и социальной защите райисполкома провело необычную рекламную акцию – ярмарку вакансий. Все желающие изменить свою жизнь и профессию могли узнать об имеющихся в

Зэльвенском раіоне свободных рабочых месцах, найбольш востребаваных прафесіях, магчымасцях і ўмовах переподготовки, а такжэ адкрыцця свайго справы. Спецыялісты ўправлення давалі падрабязныя каментарыі, адказвалі на ўсе цікавячыя пытанні.

Ні адно з справы прапанаваных не засталася незамечаным – зэльвенцы адрозніваюцца любознальнасцю, актывнасцю, а потым с удовольствам наведалі ўсе выставачныя павільёны.

Макоўскі, В. Свята на тавары багата / Віктар Макоўскі // Праца. – 2012. – 12 верасня С.5.

Багаты быў сёлетні Ганненскі кірмаш на разнастайныя прысмакі і прамысловыя тавары, якія прапаноўвалі зэльвенцам не толькі мясцовыя кааператары спажывецкага таварыства, але гандляры і ўласнікі з іншых рэгіёнаў Гродзеншчыны.

Яшчэ з самай раніцы вакол цэнтральнага сквера па вуліцы Акадэміка Жэбрака, Перамогі і Савецкай пачалі размяшчацца гандлёвыя палаткі. Каля іх завіхаліся гаспадыні-прадаўцы. Кожная старалася як мага найлепш афарміць сваё рабочае месца, каб найбольш прыцягнуць увагу пакупнікоў. Адна гандлёвая кропка не была падобна на другую. Казачна глядзелася хлебнае дрэва, па-майстэрску былі аформлены кампазіцыі караваяў.

На Ганненскім кірмашы працавала 19 гандлёвых кропак толькі Зэльвенскага філіяла Гродзенскага аблспажывецкага таварыства. Як заўсёды сваю харчовую прадукцыю рэалізавалі і ААТ “Агракамбінат “Скідзельскі”, трыкатажнымі вырабамі гандлявала прадпрыемства “Рамгіль плюс”, швейнымі – РУП бытавога абслугоўвання і ААТ “Элема”, шклянымі – Нёманскі прафесійны ліцэй, агароднінай і садавінай – “Норд Гродна”. Можна сказаць, што на кірмашы ў пэўнай ступені прысутнічала канкурэнцыя, а пакупнікі мелі магчымасць выбраць тавар па душы.

Арыгінальна аформілі свае гандлёвыя месцы зэльвенскія бытавікі. Яны добра падрыхтаваліся да кірмашу і радалі пакупнікоў разнастайнай прадукцыяй уласнай вытворчасці: трыкатажнымі і швейнымі вырабамі, пасцельнымі наборамі і многім іншым. Але самым хадавым таварам былі выкананыя ў нацыянальным стылі сукенкі і мужчынскія кашулі.

Было на кірмашы чым парадаваць і дзетвару. Акрамя разнастайных атракцыёнаў, бацькі ахвотна трацілі грошы на цацкі, шары, салодкую вату, поп-корн.

Шырокі выбар саджанцаў прадставіў садавод-аматар Міхаіл Жыдок.

Гандляры ўжо падлічылі выручку, усе засталіся задаволены кірмашом. На тое ён і Ганненскі, каб быць багатым.

Мацюк, Н. Шляпа «ад куцюр» / Наталля Мацюк // Праца. – 2012. – 14 верасня. – С.9

На аб’яўлены рэдакцыяй раённай газеты «Праца» конкурс «Арыгінальны капялюш», які прайшоў у рамках святкавання Ганненскага кірмашу, адклікнуліся не толькі жыхары Зэльвеншчыны, але і госці пасёлка.

Галоўнай умовай конкурсу было стварэнне вырабу са старонак «раёнкі». Газетныя поласы можна было клеіць, разразаць, пераплятаць, упрыгожваць аксэсуарамі – наколькі ў канкурсантаў хапала фантазіі.

Удзельнікі прадставілі на суд журы дзелавыя, выхадныя, спартыўныя шляпкі для самых капрызных модніц. Пераможцу вызначыць было даволі складана. Усім былі ўручаны салодкія падарункі, а таксама падпіска на газету “Праца” на IV квартал 2012 года.

Міклашэвіч, І. Карнавальныя “моды” / Ірына Міклашэвіч // Праца. – 2012. – 14 верасня. – С.9

Яркім здабыткам нацыянальнай культуры народа з’яўляецца адзенне. Дэкор касцюмаў розных народаў сугучны з пяшчотай песні, мяккай пластыкай танца, строгай велічнасцю доўлідства – менавіта з такіх слоў і пачаўся кірмашовы карнавал. Ацэньвала народнае мастацтва журы ў складзе дызайнера адзення Надзеі Рабчынскай, настаўніка дадатковай адукацыі Алены Жук і выкладчыцы Зэльвенскай дзіцячай школы мастацтваў Жанны Еўтухоўскай. Кампетэнтным журы былі вызначаны самыя лепшыя мадэлі.

Трэцяе месца дасталося Алёне Прус, Алёне Лебедзь, Вользе Цішко, якія свой арыгінальны касцюм “Жытнёвае поле” зрабілі з дроту, шпалераў і каласоў пшаніцы.

Алена Пац з цыганскім касцюмам “Сполахі ночы” заняла другое месца, а пераможцамі конкурсу сталі Ала Сідорык і Вераніка Жамойціна з касцюмам “Керамічная фантазія”, выкананым з элементамі керамікі.

У чарговы раз на Ганненскім кірмашы прадставілася магчымасць дакрануцца да высокага і прыгожага.

Война, В. Кірмаш без коней – не кірмаш / Валерый Война // Праца. – 2012. – 19 верасня. – С.5.

Здаўна конь быў сімвалам Ганненскага кірмашу. І на гэты раз у маштабе свята яму была адведзена асаблівая роля. Ён стаў галоўнай фігурай конна-спартыўнай праграмы, якая прайшла на стадыёне пасёлка. З кожнага сельсавета былі прадстаўлены на кірмашы ўпрыгожаныя коні і павозкі.

Пад гукі музыкі першым распачаўся конкурс-парад павозак, брычак і карэт. Члены журы на чале з начальнікам раённага цэнтра генетыкі і селекцыі Аляксандрам Крэчкам у конкурсе на лепшую павозку першае месца прысудзілі карэце Міхаіла Макея. Другое месца заняла кібітка Івана Юргеля, трэцяе – павозка Станіслава Дзерачэніка.

У кожнага экспаната – свая гісторыя. Напрыклад, Міхаіл Макей убачыў здымак карэты на адным з сайтаў у Інтэрнэце і вырашыў мець у гаспадарцы такую ж. Сваімі рукамі зрабіў карэту слесар-газаэлектразваршчык Андрэй Куранаў, які працуе ў фермерскай гаспадарцы “Верас”. Цяпер карэта знаходзіцца на тэрыторыі гаспадаркі і радуе вока наведвальнікаў, якія з задавальненнем фатаграфуюцца ў карэце і каля яе. А вось кібітцы Івана Юргеля і павозцы Станіслава Дзерачэніка амаль па дзесяць гадоў. Штогод гаспадары фарбуюць сваю тэхніку і праводзяць яе тэхнічнае абслугоўванне.

Гэта дае вынікі. Так, Іван Іосіфавіч з'яўляецца ўдзельнікам усіх конна-спартыўных конкурсаў, якія праходзяць на Ганненскіх кірмашах і заўсёды яго кібітка ў ліку прызёраў.

Амаль усе названыя вышэй гаспадары выставілі сваіх выхаванцаў для ўдзелу і ў конкурсе конных парод. Тут члены журы аднадушна прысудзілі першае месца кабыле Зорка, якая належыць Мікалаю Войтка. Пяцігадовы конь Амур Алены Грэцкай заняў другое месца. Трэцяй стала кабыла Сіўка Станіслава Дзерачэніка.

Уладальнікі лепшых павозак і конных парод узнагароджаны памятнымі прызамі, а лепшыя коні – мяшкамі з аўсом.

Увазе глядачоў былі прадстаўлены паказальныя выступленні выхаванцаў бераставіцкай конна-спартыўнай школы.

Гаврицкий, С. С вековым размахом / Сергей Гаврицкий// Гродзенская праўда. – 2013. – 28 жніўня. – С.6

Зельва в шестой раз проводила возрожденный «Анненский кирмаш». Праздничное действо попытались еще больше приблизить к историческому прототипу: кроме торговли, были устроены развлечения на любой вкус.

Возвращение к традициям ощущалось везде: от вывесок в центре, где местный ресторан стал корчмой «Шляхецкая зала», до подворий районных сельхозпредприятий и сельсоветов.

Ремесленники из всей области тоже постарались воссоздать колорит настоящей ярмарки. Кто-то предлагал купить поделки в старинном стиле, кто-то устраивал мастер-класс.

Многолюдно было у палаток различных производителей и торговых предприятий. Для многих выезд на «Анненский кирмаш» – традиция. Оказалось, за выгодными покупками в Зельву на ярмарку едут из соседних районов не только Гродненской, но и Брестской области. Учитывая опыт прошлых лет, увеличили число рейсовых автобусов к соседям.

Брички, настоящие кареты, да и просто красиво украшенные белорусские возы – еще одно украшение праздника.

В программе и конкурс лесорубов, и пленэр резчиков по дереву – скульптуры традиционно украсят райцентр, и спортивные соревнования, и показательные выступления, и концерт в режиме нон-стоп на главной сцене.

Предваряла ярмарку научная конференция, в ходе которой обсуждали не только исторические, но и экономические аспекты ярмарки.

В ярмарочный день провели и районные «Дожинки», чествовали хлеборобов. Лучшим по итогам уборочной кампании стал филиал «Князево» ОАО «Агрокомбинат «Скидельский». А во второй день гулянья продолжались до самой ночи. Закончилась ярмарка огненным шоу на главной площади Зельвы.

Макоўскі, В. Снапок. Каравай. Дзіва-песня... / Віктар Макоўскі // Праца. – 2013. – 28 жніўня. – С.1-2.

Галоўным мерапрыемствам першага дня Ганненскага кірмашу сталі раённыя “Дажынкi”. У ліку ганаровых гасцей – перадавікі жніва. Цырымонія узнагароджвання праходзіла пасля ўрачыстага адкрыцця кірмашу на цэнтральнай плошчы.

Старшыня райвыканкама Ян Пальчыс павіншаваў прысутных з хлеббаробскім святам. Ён выказаў хлеббаробам раёна словы ўдзячнасці за старанную працу, праяўленыя адказнасць і прафесіяналізм. Ян Станіслававіч адзначыў, што на атрыманне высокага ўраджаю працавалі ўсе без выключэння. У гаспадарках была праведзена вялікая арганізацыйная і тэхналагічная работа па павышэнні прадукцыйнасці хлебнай нівы.

Старшыня райвыканкама назваў гаспадаркі, што забяспечылі прырост валавога збору збожжа да ўзроўню трох папярэдніх гадоў, а таксама герояў жніва – лепшых камбайнераў, вадзіцеляў і машыністаў КЗС, якія ў сваіх намінацыях занялі прызавыя месцы. Высокую ацэнку за стабільную працу на хлебным полі кіраўнік раёна даў калектывам філіяла “Князева”, СГФ “Дабрасялецкі” і “Славацічы”.

Пасля падзячных слоў хлеббаробам за працу пачалася цырымонія ўшанавання пераможцаў. Сёлета іх – 44. Узнагароды атрымалі кіраўнікі гаспадарак, спецыялісты, камбайнеры, вадзіцелі.

Увазе прысутных работнікамі культуры была прадстаўлена музычная кампазіцыя. Сімвал дажынак – духмяны каравай з мукі новага ўраджаю – быў уручаны старшыні райвыканкама – Яну Пальчысу.

Завяршыўся фестываль святочным канцэртам з удзелам самадзейных артыстаў раённага Дома культуры, а таксама сербскага фальклорнага ансамбля “Вудвор”. Цікавую праграму падрыхтаваў і культурна-забаўляльны цэнтр “Феерыя”.

Макоўскі, В. Каб свята ўдалося, працавалі талакой / Віктар Макоўскі // Праца. – 2013. – 28 жніўня. – С.6.

Ганненскі кірмаш – знакавая падзея для ўсіх жыхароў Зэльвеншчыны, таму не дзіўна, што ўсе рыхтаваліся да яго ахвотна, арганізавана, праяўляючы свае фантазію і талент.

Загадзя былі вызначаны пляцоўкі, дзе, згодна з праграмай, павінны былі адбывацца асноўныя дзеі свята, а таксама адказныя за іх афармленне.

Аднымі з першых да афармлення гандлёвых радоў прыступілі работнікі Зэльвенскага філіяла Гродзенскага аблспажыўтаварыства. Пакуль вакол цэнтральнага сквера ўстанаўлівалі і ўпрыгожвалі міні-магазіны, кандытары, пекары і работнікі каўбаснага цэха чаравалі над святочнымі прысмакамі і вырабамі. У кірмашовым гандлі было шмат новай прадукцыі, якая задаволіла пакупнікоў не толькі смакавымі якасцямі, але і мела прыгожы выгляд, сваю адметнасць.

Дружна прыняліся за абуладкаванне падворкаў калектывы сельсаветаў і сельгаспрадпрыемстваў. Да справы многія падышлі з фантазіяй. Для

афармлення выкарыстоўваліся вышыванкі, прылады працы і быту, а таксама вырашчаныя ўласнымі рукамі садавіна і гародніна, прыродныя і штучныя матэрыялы.

Загадзя паклапаціліся пра свае аб'екты да кірмашу і бытавікі. Рабочыя вывешвалі на будынках шылды з надпісамі, устанаўлівалі гандлёвую альтанку.

Цікавыя кампазіцыі з саломы з'явіліся ў розных месцах Зэльвы дзякуючы ўмельцам з устаноў адукацыі раёна.

У падрыхтоўцы да кірмашу былі задзейнічаны і супрацоўнікі раённых аддзелаў унутраных спраў і па надзвычайных сітуацыях. Для іх галоўнай задачай было забяспечыць надзейны парадак і бяспеку на ўсіх святочных аб'ектах.

Крэчка, К. Ганненскі кірмаш – шлях да ўстойлівага развіцця / Клаўдзія Крэчка. – Праца. – 2013. – 4 верасня. С.1, 5.

На Ганненскім кірмашы ў Зэльве пабывала шмат ганаровых гасцей. Яны з вялікім задавальненнем згадзіліся падзяліцца сваімі ўражаннямі аб прайшоўшым свяце.

Ала Сопікава, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь:

– На мой погляд, Ганненскі кірмаш у Зэльве – гэта падзея! Гэта экскурс у мінулае і гонар за сучасную Зэльвеншчыну і людзей, якія тут жывуць і працуюць.

Уражвае тое, што арганізатары захавалі старажытныя традыцыі правядзення кірмашу (гандаль, музыкі, спаборніцтвы і г.д.) і арганічна далучылі да іх сучасныя матывы (навукова-практычная канферэнцыя, цырымонія ўшаноўвання перадавікоў жніва, дзіцячыя пляцоўкі, дыскатэка для моладзі, нават пена-лазарнае шоу...)

Свята не толькі адраділася, але і пашыраецца з кожным годам, набывае новы маштаб. У дні кірмашу ў Зэльву збіраюцца людзі з розных куточкаў Беларусі. Кожны, хто пабываў тут хоць раз, захоча абавязкова прыехаць зноў і сказаць “Вялікі дзякуй!”.

Алена Клімовіч, начальнік упраўлення мастацтва, культурна-асветніцкіх устаноў, народнай творчасці і навучальных устаноў Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама:

Свята “Ганненскі кірмаш” – яскравае сведчанне таго, што зэльвенцы сэрцам любяць свой прыгожы край, шануюць традыцыі сваіх продкаў і стараюцца перадаць іх у спадчыну нашчадкам.

Варта адзначыць высокі прафесіяналізм арганізатараў свята: у праграме ўдала спалучаліся цікавыя гістарычныя моманты і сучасныя матывы. Шмат творчасці, энергіі, добрага густу ўкладзена ў афармленне кожнай кірмашовай пляцоўкі. Уразлілі непадобныя адзін на другі падворкі, гасціннасць іх гаспадароў.

Свята атрымалася даволі масавым. Гэта гаворыць аб шырокай, загадзя прадуманай рэкламнай кампаніі.

Безумоўна, свята “Ганненскі кірмаш” – гэта вынік калектыўнай творчай працы мясцовай улады і кожнага зэльвенца. Менавіта дзякуючы сумесным намаганням фестываль становіцца турыстычным брэндам Зэльвеншчыны.

Алег Сівагракаў, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, эксперт міжнародных праектаў і праграм (г.Мінск):

Кожны раз, калі едзеш на Ганненскі кірмаш у Зэльву, не ведаеш, чым прыемна здзівяць арганізатары, якія цікавыя сюрпрызы ўбачыш. І ў гэтым годзе чаканні не падманулі. Было арганізавана аж 13 тэматычных пляцовак. На іх актыўна гандлявалі, спявалі, праводзілі конкурсы, працавалі рамеснікі...

Ганненскі кірмаш, на мой погляд, уваходзіць у першую пяцёрку падобных падзей на Беларусі. Прычым, трэба ўлічваць, што праводзіцца ён у невялікім мястэчку, а не ў сталіцы, ці абласным цэнтры.

Для мяне відавочная арыентацыя фэста на прынцыпы ўстойлівага развіцця, калі арганізатары рупяцца і пра добрае свята, і пра магчымасць дадатковых заробкаў, і пра тое, каб не было шкоды прыродзе. Тут знаходзяць забаву для сябе і малыя, і старыя. Тут працягваюцца традыцыі і рэкламуюцца інавацыі. Гэта і ёсць шлях да ўстойлівага развіцця.

Напярэдадні кірмашу ў Зэльве адбыўся навукова-практычны семінар “Кірмаш: мінулае, сучаснае і будучае”, на якім два дактары навук і пяць кандыдатаў з Гродна і Мінска, краязнаўцы, работнікі райвыканкама, бібліятэкі, школ, абмяркоўвалі гісторыю і перспектывы Ганненскага кірмашу, разам з ім – усяго новага кірмашовага руху на Беларусі.

Удзельнікі семінара аднагалосна падтрымалі ідэю аб правядзенні ў Зэльве канферэнцыі па праблемах развіцця “падзея-турызму”. Нам хацелася б, каб удзел у такой канферэнцыі прынялі не толькі навукоўцы, але і прафесіяналы рознага кшталту – журналісты і пісьменнікі, прадпрыемальнікі і мастакі, эканамісты і юрысты, біёлагі і гісторыкі. Такі міжгаліновы падыход дае найлепшы вынік.

Миклашевич, И. Анненская ярмарка: исторический бренд и финансовый ресурс / Ирина Миклашевич // Праца. – 2013. – 4 верасня. – С.4-5.

Двухдневная Анненская ярмарка-2013 стала хорошим поводом не только развлечься и прикупить обновки с сувенирами, но и продуктивно поработать. В ее рамках исполнительным комитетом и Гродненским филиалом Координационного бюро Программы поддержки Беларуси федеральным правительством Германии была организована научно-практическая конференция по проблемам современных событийных мероприятий, их исторических и идейных корней (на примере нашей ярмарки), велся поиск путей повышения их эффективности.

Ярмарки в Зельве: как это было?

Пролить свет на неизвестные многим факты проведения зельвенских ярмарок прошлых веков – такова была цель первой части семинара. Историки поделились собранными ими уникальными сведениями об истории возникновения и развития ярмарок на Гродненщине, рассказали об опыте событийных мероприятий в Польше, а также затронули тему хозяйственно-экономических функций местечка Зельва в конце XVIII века и многое-многое другое.

Представитель института парламентаризма и предпринимательства из г. Минска, кандидат исторических наук Андрей Киштымов в начале отметил, что ярмарки в течение нескольких столетий являлись сердцем белорусской торговли и предпринимательства. Ярмарка товаров была смотром всех экономических сил и достижений, технических новинок. Здесь рождалась деловая инициатива, заключались экономические союзы, создавались новые капиталы.

Издавна ярмарки были самым чутким барометром экономической жизни и ее надежным регулятором. Именно здесь формировался баланс между спросом и предложением, производством и потреблением, складывались элементы национального рынка, без которого невозможно формирование нации.

О зельвенцах раньше говорили, что они живут один месяц в году, все остальное время существуют. Это потому, что на месяц здесь «поселялась» Анненская ярмарка – узнали мы из доклада волковысского краеведа Николая Быховцева.

История этой ярмарки берет начало в 1501 году, когда привилегию от короля Александра Ягеллончика на ее проведение получила Анна Улинич – вдова бывшего хозяина Зельвы Михаила Начовича.

Сколько лет после этой даты продолжалась ярмарка и с каким размахом, неизвестно, ведь про это не сохранилось каких-либо документов. Позже Зельва переходит к знаменитому роду Сапегов, а в 1720 г. тогдашний владелец местечка Зельва Антоний Казимир Сапега получил от короля очередную привилегию на проведение в городке ежегодных ярмарок. После его смерти Зельва перешла к его родичу Александру Сапеге, при котором начался расцвет ярмарки.

Для Гродненской губернии зельвенская ярмарка имела наибольшее значение. Составить представление о её популярности можно перечислением приезжающих на неё купцов. Так, в 1786 г. ярмарку посетили торговцы из Гродненской, Минской, Виленской, Московской, Казанской губернии, Галиции, городов Варшавы и Данцига. Как видим, в ярмарке были заинтересованы купцы даже из европейских стран, с которых брались различные денежные сборы за въезд и выезд с товарами из местечка, за мелочную торговлю, содержания откупа прописанных заведений.

Доход, получаемый от ярмарок Сапегами, в большей части шёл в пользу римско-католического духовенства: щучинским пиарам, новогрудским бонифраторам, деречинским доминиканам, ружанским

базилианам, берёзским картузам и др. Особый доход владельцам и посёлку во время ярмарки приносили питейные заведения. Так в Зельве работали кофейня, гостиница, три ресторана, трактир-столовая, четыре чайных ресторана, кафе, столовые, корчмы, пивоварни, бары и буфеты.

Что же можно было купить тогда на ярмарке? Об этом подробно рассказала аспирантка Гродненского государственного университета имени Я.Купалы Анна Войтешик. Оказывается, в изобилии были сукно на любой кошелек и вкус, платки производства фабрик из Слонима, Волковыска, а также из Белостокской области. Продавались разные виды бумажных тканей: нанка, картуна, миткаль, ситец; льняные и пеньковые изделия, шелка, дамские шляпы и чепчики, галантерейные вещи, фарфоровая и фаянсовая посуда, хрусталь и зеркала, бумага разного сорта, пушные товары, иностранные краски, мыло. Из продовольствия: рыба, сахар, кофе, чай, швейцарский сыр, различные напитки и даже экзотические фрукты. Владельцами магазинов и мелких лавок были преимущественно евреи, которые в источниках встречаются под названием уличные торговцы. Они на торгах и ярмарках скупали разную мелочь, а потом перепродавали свой товар в сёлах и в городах. Но чтобы заниматься торговой деятельностью, уже тогда должна была быть лицензия.

Главный предмет торговли составляли лошади, привозимые из разных мест в числе нескольких тысяч. Между тем табун самого владельца Зельвы канцлера ВКЛ Александра Сапеги, состоявший из жеребцов английской, турецкой, датской и неаполитанской пород, числом более тысячи, занимал первое место как по своему достоинству, так и по численности.

Продавцам расхваливать свой товар криком запрещалось, а покупателям нельзя было трогать его руками (особенно это касалось мяса, печени, конфет, масла, сыра, молока). За началом ярмарки и его организацией следили полицейские или торговые инспекторы, которые имели на левой руке белую повязку с надписью «Nadzyr targowy». За нарушение правил торговли предусматривался штраф до 50 злотых, а в результате его неуплаты арест до 8 дней.

На ярмарке не только торговали – здесь проводились различные культурные мероприятия. Чтобы полюбоваться различными зрелищами, а также самим принять участие в увеселительных мероприятиях, на ярмарку приезжала масса мелкой шляхты. С тех времен сохранились следующие названия: «Лисья норка» - погребок, которому была предоставлена монополия по продаже вин и других заграничных напитков. «Серебряный» - зал в кафегаузе для игры в карты, где на столах громоздились кучи разыгрываемых серебряных монет, «Собачья горка» - зал в 49 квадратных сажень для вечерних и ночных увеселений на втором этаже деревянного дома. На этой Горке после наступления сумерек царило равенство и помещики веселились вместе со своими слугами. Здесь они проводили время в дамском обществе, состоящем большей частью из евреек.

С 15 августа число помещиков постепенно уменьшается. Ярмарку еще посещают приказчики, экономеры, поселяне и евреи. Ослабевающий с каждым

днём торг держится до 23 августа, в это время купцы начинали разъезжаться. К 25 числу ярмарка вовсе потухала и Зельва погружалась в своё обычное безмолвие.

Пока не Лейпциг, но к этому стремимся...

Если раньше ключевой целью празднования Анненской ярмарки было возрождение ее культурных и исторических традиций, то в последние годы акцент делается на экономический аспект, то есть на получение максимума прибыли для района.

Одна из составляющих финансового укрепления нашего района и кроется как раз-таки в ежегодном проведении Анненской ярмарки. При продуманном чётком подходе и грамотной организации этот ресурс может приносить немалые деньги.

Чтобы человек приехал и оставил на празднике деньги, нужно чем-то его привлечь. Белорусские и зарубежные артисты, ансамбли, музыкальные группы, всевозможные шоу, рыцарский турнир, различные конкурсы, мастер-классы, аттракционы и многое другое предлагает Анненская ярмарка.

Пошив мастерицами предприятия бытового обслуживания одежды в стиле тогдашней эпохи неожиданно для всех принес свои дивиденды. Женские и мужские платья и рубахи из мешковины в прошлом году разошлись на «ура», хоть и стоили дороговато.

Немалые доходы от торговли получает и Зельвенский филиал облпотребобщества. Праздничная выручка приравнивается к выручке за несколько дней.

Свои щедрые бонусы приносит и пено-лазерное шоу с участием приглашенных ди-джеев.

Что особенно важно, если в 2010 плата за торговое место не бралась, в 2012 году – частично, то в этом году каждый торговец заплатил за то, чтобы продавать свою продукцию. Так называемый сбор символичен, но значителен для районной казны, если подбить общую сумму выплат.

«Раскрутить» Анненскую ярмарку

Вторая часть семинара вышла дискуссионной. Ознакомившись с программой Анненской ярмарки-2013, участники обменялись компетентными мнениями по поводу того, как бренд «Анненская ярмарка» сделать более привлекательным и собрать на празднество максимум туристов.

Доктор исторических наук, профессор кафедры туризма и рекреации Белостокской технической академии и кафедры истории ГрГУ имени Я.Купалы Светлана Сильверстова уверена, что при подготовке Анненской ярмарки, во-первых, нужно учитывать прежде всего пристрастия людей. Иными словами необходим постоянный мониторинг общественного мнения.

Во-вторых нужна хорошая рекламная компания. Для этого подключить телевидение, Интернет, периодическую печать.

Историк считает, что своеобразной «фишкой» Анненской ярмарки можно сделать «бульбяную» тему, тем более, что в стране ничего подобного пока нет. Обыгрывать ее можно по-разному. Например, презентовать орудия

труда для обработки картофеля, всевозможные блюда из картошки, в том числе и чипсы. Ну и было бы совсем здорово привлечь торговую марку «Бульбашь», которая в Беларуси очень раскручена, к спонсорству.

А вот эксперт конференции член Правления Общественного объединения «Клуб предпринимателей» из Гродно Франц Мамуль считает, что необходимо использовать потенциал Зельвенского водохранилища, одного из красивейших мест не только в Гродненском регионе, но и во всей Беларуси. Это может быть и база отдыха для обеспеченных людей, и рок-фестивали в стиле бард-рыбалки, и плавание на судах.

Кроме того, Франц Мамуль посоветовал наладить продажу туров на Анненскую ярмарку. То есть организовать маршрутные рейсы, предоставить людям жильё, питание.

Создать музей Анненской ярмарки предложила доктор исторических наук, заведующая кафедрой истории Беларуси ГрГУ имени Я.Купалы Светлана Морозова. Тем более, что экспонатов туда наберется с лихвой. На имидж ярмарки также может и должна работать сувенирная продукция, но только та, которую хочется купить.

Прозвучавшие из уст специалистов предложения имеют право на существование. Вопрос в другом: возможно ли их реализовать на Зельвенщине, кто возьмется за такое серьёзное дело и что в конечном счете из этого выйдет.

Миклашевич, И. Цыганские романсы, сербские пляски, белорусский фолк-рок... / Ирина Миклашевич // Праца. – 2013. – 11 верасня. – С.3.

На протяжении двух дней Анненской ярмарки не смолкала музыка на зельвенских улицах. Меломаны ликовали – мелодии звучали разные, от лирического романса до зажигательного рок-н-ролла. В поселок с концертными программами посъезжались не только белорусские, но и зарубежные эстрадные коллективы.

Цыганская романтика от «АлЛюр»

Танцевально-песенное представление цыганского шоу «АлЛюр» на Анненской ярмарке собрало огромную публику. Для зельвенцев и гостей поселка артисты устроили настоящее шоу. Пестрые наряды, мелодии, динамическое исполнение и бешеная энергетика – все это каждый смог увидеть и прочувствовать на себе.

Шоу «АлЛюр» было создано в 2003 году в Минске. В основе названия – инициалы основателя и ныне художественного руководителя Людмилы Радионовой. С 2006 года ансамбль работает в Молодежном театре эстрады под началом народного артиста Беларуси В.Раинчика.

За 10 лет ансамбль успел сняться на пяти национальных каналах, поучаствовать в съемках множества проектов и вечеров, дать сотни концертов и объехать с гастрольями десятки стран.

Интересно, но среди артистов коллектива только один настоящий цыган – Адам Малиновский. В «АлЛюре» работают профессиональные

вокалисты, танцоры и музыканты вне зависимости от национальности. Но все пытаются быть похожими на цыган, учат их песни и традиции.

Пожаловали шляхтичи

На Анненскую ярмарку был приглашен и народный фольклорный ансамбль «Тутэйшая шляхта». На зельвенской сцене артисты исполняли когда-то популярную в окружении белорусской шляхты музыку, танцевали вальс, мазурку, полонез, катильон, и французскую кадрили. Всё это помогало зрителям перенестись в легендарную эпоху XVI- XVIII веков.

«Тутэйшая шляхта» - фольклорный ансамбль под руководством Леона Махнача, созданный в 1992 году в главном вузе страны. Его участники – педагоги и студенты БГУ. В июне 2000 года ансамблю присвоено почетное звание народного. Сегодня репертуар коллектива насчитывает более 50 произведений в стилях фолк и фолк-рок.

Славянский выход

В колорит Анненской ярмарки удачно вписался сербский фольклорный ансамбль «Вудвор» из Германии. 26 молодых самодеятельных артистов из представителей реликтового славянского народа – лужицких сербов – в Беларусь приехали впервые.

Заграничные артисты танцевали в основном типичные сербские танцы, разыгрывая на сцене целые немые спектакли.

Приезд лужицких артистов в Зельву не ограничился одним концертом. Зазывные песни и пляски они устроили и на следующий ярмарочный день. А что самое интересное – для местных жителей под открытым небом они дали мастер-класс по региональному танцу.

Лужицкие сербы, культуру которых и представляет «Вудвор», признаны национальным меньшинством. Их насчитывается всего около 60 тысяч.

Творчество молодежного ансамбля не просто самобытно – оно красноречиво идейное. Дело в том, что долгое время самосознание лужицких сербов подавлялось немецкой нацией. Сегодня же у них есть свой собственный сине-красно-белый флаг, гимн, своя культура и язык.

«Вудвор» стоит на вахте сохранения и пропаганды культурного наследия и богатых традиций своего исторического народа.

Красота мужского многоголосья

Мировые хиты и собственные авторские композиции в обрамлении красивого мужского многоголосья представила на Анненской ярмарке артгруппа «Беларусы» – один из самых востребованных мужских вокальных коллективов среди ценителей качественной элитарной музыки.

Год рождения арт-группы «Беларусы» – 2005-й. Именно тогда дирижер Концертного хора Федерации профсоюзов Беларуси В.Шмат отобрал из состава своего профессионального мужского хора 12 человек для нового эстрадного проекта.

Арт-группа принимала участие в популярных мероприятиях страны: «Славянский базар в Витебске», «Дожинки», концертах «За Беларусь» и др.

Балет привез шоу

Приятно отдыхать на Анненской ярмарке было в компании одного из лучших профессиональных коллективов Беларуси – шоу-балета «Феерия» из Минска. Профессиональные артисты, дизайнерские костюмы и необычные постановки – лишь часть того, чем порадовали столичные танцоры.

Шикарные номера в различных стилях – латино-американские танцы, рок-н-ролл, балльные танцы – от зельвенцев получили только лестные отзывы.

Шоу-балет «Феерия» возник в 2004 году. С тех пор коллектив участвовал в «Славянском базаре» в Витебске, «Дожинках», фестивалях гитарной музыки в Мирском замке. Является серебряным призером чемпионата Беларуси по восточным танцам 2007 года, обладателем золотой медали «Всемирной танцевальной олимпиады» в Москве и др. Принимал участие в популярных телевизионных проектах – «Телевершина», «Серебряный граммофон», «Песня года». На сегодняшний день коллектив работает с отечественными и зарубежными артистами.

Шумовіч, А. Масцітая дзевятка / Алеся Шумовіч // Праца. – 2013. – 18 верасня. – С.4.

Сапраўднае коннае шоу адбылося на гістарычнай пляцоўцы падчас Ганненскага кірмашу. Прадстаўнікі розных населеных пунктаў раёна сабраліся на стадыёне “Колас”, каб прыняць удзел у конкурсе на лепшую павозку.

Суддзям (а гэта былі галоўны заатэхнік-селекцыянер цэнтра селекцыі і генетыкі Галіна Марцута, намеснік галоўнага ветэрынарнага ўрача райветстанцыі Сяргей Туроўнік і дырэктар раённага метадычнага цэнтра народнай творчасці Святлана Якута) было з чаго выбіраць.

Пад бурныя апладысменты глядачоў на стадыён першай выехала вытанчаная беласнежная карэта, уладальнік якой у мінулым годзе стаў нумарам адзін на конным парадзе. Сёлета гаспадар ФГ “Верас” Міхаіл Макей таксама прыехаў за перамогай.

Не горш падрыхтаваўся да конкурсу і наступны ўдзельнік – Эдуард Сэй з аграгарадка Каралін. Яго павозка выглядала надзвычай прыгожа. Арыгінальна аздобленая, яна мела ўсе шанцы апынуцца сярод пераможцаў.

Настроены на перамогу быў і Сяргей Ракевіч з Дзярэчына. Яго брычка, якая дарэчы, неаднаразова ўдзельнічала ў папярэдніх кірмашах, выклікала захапленне не толькі ў публікі, але і ў журы.

Затым на суд глядачоў сваю павозку прадставіў Станіслаў Жамойцін з Самаравіч. Гаспадар вельмі спяшаўся, каб паспець на кірмаш і ёй пахваліцца.

Свайго зорнага часу чакаў і Антон Вярстак, які ўпершыню завітаў на святочны конкурс. Дэбютаваў гаспадар удала – павозка ўсім прыйшлася даспадобы.

Следам на пляцоўцы з’явілася павозка Вітольда Пацалуйкі з Міжэрыч. Не адзін вечар правёў уладальнік не толькі ладнага каня, але і воза ў падрыхтоўцы да конкурсу і яго намаганні не засталіся без увагі.

Мікалай Каспяровіч сваёй павозкай таксама можа ганарыцца – яна выглядала надзвычай гарманічна.

Адна за адной павозкі ланцужком праехалі тры кругі па стадыёне, каб журы і гледачы маглі дакладней разглядзець прэтэндэнтаў на перамогу, падзвіцца майстэрству і вынаходніцтву гаспадароў.

Некаторыя ўдзельнікі вырашылі браць галоўны прыз колькасцю. Так, на кірмаш на адной павозцы прыехалі два сябры – Мікалай Войтка з аграгарадка Каралін і Аляксандр Валкавіцкі з аграгарадка Кашалі. Па знешнім убранні і каня, і павозкі было відаць, што мужчыны – майстры на ўсе рукі.

Пад гучныя апладысменты былі падведзены вынікі конкурсу: трэцяе месца атрымаў Сяргей Ракевіч, другое – сябры Мікалай Войтка і Аляксандр Валкавіцкі. Першае месца зноў дасталося фермерскай гаспадарцы “Верас”.

Затым павозкі і карэты накіраваліся на вуліцы пасёлка, каб пакатаць дзяцей і дарослых.

Кавалевіч, Т. Самабытнасць і мясцовы каларыт / Тэрэза Кавалевіч // Праца. – 2013. – 21 верасня. – С.4.

Ад душы пагуляць – з каравая пачынаць

Што можа быць смачней за хлеб, спечаны сваімі рукамі? Пацвердзіць ці абвергнуць гэта можа толькі той, хто хоць раз паспрабаваў сапраўдны румяны хлебны каравай.

Візітнай карткай кірмашу-2013 стала конкурсная выстава-продаж караваяў. На адной з вуліц рамеснай пляцоўкі размясціліся сталы з караваямі самай рознай формы і памераў. Мясцовыя гаспадыні ў пятніцу з ранку да вечара стаялі ля печы, каб здзівіць народ. Зэльвенскія майстрыхі выпякаюць асабліва пышныя караваі, якія славіцца за межамі раёна.

Брацца за выпечку каравая трэба толькі з добрым настроем, тады ён абавязкова атрымаецца, агучыла сакрэт свайго майстэрства Алена Суша з Чырвонага Сяла. Дарэчы, рукатворны цуд атрымаў высокую ацэнку журы і быў прызнаны самым арыгінальным.

Фантазіі каравайніц Марыі Данік, Алены Шалястовіч, Марыі Кароза, Алы Ададуравай і іншых пазайдросціў бы нават самы таленавіты мастак. Гіганцкіх памераў пірагі, трохярусныя піраміды, эксклюзіўныя плеценыя кашы з грыбамі здзіўлялі і формамі і аздабленнем. Элементы аздаблення – вылепленыя з цеста фігуркі людзей і жывёл, кветкі, каласкі, лісточкі – не проста кулінарныя хітрыкі, а асаблівы від дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Стварыць такую прыгажосць можа толькі майстар вышэйшай пробы.

“Каравай – гэта вясельны атрыбут і павінен быць вельмі прыгожым” – падзялілася сваім пазнаннем каравайніца Валянціна Фралова з Падбалотця. Не дзіўна, што ў конкурсе жанчыне было прысуджана 2 месца.

Пачаставаўшыся караваем уладальніцы 3 месца Вольгі Кулажынай, пацікавіліся інгрыдыентамі. “Ніякіх эмульгатаў і кансервантаў, – запэўніла

жанчына. – Усе прадукты толькі натуральныя. Таму нашы караваі смачныя і пышныя”.

Творчасць не ведае межаў

На кірмашы рамёстваў рамеснікі і майстры не толькі дэманстравалі, але і гандлявалі сваімі работамі. Была прадстаўлена ўся палітра народных рамёстваў і промыслаў. Вырабы з дрэва і лазы, вязаныя лялькі і традыцыйныя лялькі-мотанкі, рэчы з гліны і шкла, кампазіцыі з бісеру – усё гэтае і многае іншае можна было не толькі разгледзець, але і набыць у якасці сувеніра. А то і проста атрымаць у падарунак ад аўтара ў знак прыемнага знаёмства.

Традыцыйна на кірмашы было шмат біжутэрыі. Побач бойка ішоў гандаль сувенірамі са шкла, плеценымі з лазы карзінамі. Аматары арыгінальнай касметыкі маглі набыць мыла ручной работы. Прычым рознага колеру і формы.

Яшчэ адной адметнасцю сёлетняга Кірмашу рамёстваў стала прысутнасць на ім мастакоў-партрэтыстаў.

Разнастайныя кухонныя прылады з дрэва прывезлі майстры са Слоніма. Бераставіцкія рамеснікі прадстаўлялі вырабы з саломкі, бісерапляценне, пано з гліны. Прыгожыя карціны, напісаныя маслам можна было набыць зноў жа ў слоніmsкіх майстроў. Шыкоўныя букеты з тканіны і паперы ад ваўкавыскіх дызайнераў зацікавілі як зэльвенцаў, так і гасцей.

Самай прадстаўнічай была дэлегацыя аб'яднання рамеснікаў “Гарадзенскі каларыт”. Прыехалі майстры па лазапляценні, мастацкай апрацоўцы скуры, разьбяры, вышывальшчыцы. Цудоўныя дамскія сумачкі, вокладкі для дакументаў, футляры для акулераў, кашалькі... Вельмі прыгожыя вырабы з дрэва, лазы, вышыўка – гэта няпоўны пералік таго, што прывезлі ўмельцы аматарскага аб'яднання.

Прыехалі на кірмаш і майстры са Шчучынскага і Роскага Дамоў рамёстваў, рамеснікі з Брэсцкай вобласці, Мінска, Гомеля, Бабруйска. Заставалася толькі здзіўляцца творчай выдумцы людзей з залатымі рукамі.

Чаго тут толькі не было

Нямала ў нас і сваіх майстроў. Так, нічым не саступаюць нашым славытым каравайніцам і вышывальшчыцы. Гэты старажытны від рамяства на кірмашы быў прадстаўлены найбольш рознабакова. Чаго тут толькі не было!

Заварожваў карагод ручнікоў майстрыхі Веры Жылко з в. Снежная. Большасць яе работ упрыгожана беларускім нацыянальным арнаментом.

Толькі словы захаплення можна было пачуць каля выставы, арганізаванай жыхаркай г.п. Зэльва Ліліяй Шлык. Па словах майстрыхі, некаторыя рэчы зроблены да тых, ці іншых свят. Таму і нанесены на іх узоры маюць адпаведную тэматыку, напрыклад, навагоднюю, калядную, велікодную і інш. Прыдумвае іх майстрыха сама. Гэта прыносіць ёй асаблівае задавальненне.

Вырабы з саломкі Ліліі Амельянчык – сапраўдныя творы мастацтва, ад якіх цяжка адарваць погляд. Аб’ёмныя кветкі, саламяныя кампазіцыі, пано – знайшлося шмат жадаючых набыць работы народнай умеліцы.

Дарэчы, у ролі рамесніка на кірмашы мог пабыць кожны. На працягу дня на пляцоўцы праходзілі майстар-класы.

Дзеці з задавальненнем выкарысталі магчымасць сесці за кросны ткацкага станка, на якім пад кіраўніцтвам дырэктара Дома рамёстваў працавалі народныя ўмеліцы Вольга Сакалоўская, Антаніна Пянцян і Зінаіда Максімік.

Майстар-клас разьбы па дрэве праводзіў Міхаіл Грынцэвіч. Дапамагалі яму Валерый Фіцінскі, Аляксандр Карповіч.

Народныя ўмельцы Марыя і Сяргей Худзевы далі цікавы майстар-клас па ганчарнай справе. Многія пасля кансультацыі з імі ішлі дамоў не з пустымі рукамі. Таксама знайшлося шмат аматараў уласнаручна папрацаваць за ганчарным колам.

Дарослыя і дзеці з задавальненнем удзельнічалі ў майстар-класах, разглядалі, куплялі на памяць сувеніры, фатаграфаваліся. Кірмаш рамёстваў падарыў прыемныя ўражанні ўсім, хто зазірнуў на яго.

Миклашевич, И. Зельва окунулась в средневековье / Ирина Миклашевич // Праца. – 2013. – 25 верасня. – С.3.

Во второй день Анненской ярмарки стадион «Колос» стал ареной реалистического рыцарского шоу от экстрим-театра «Берсерк» со столицы. Зельвенцы и гости поселка совершили феерическое путешествие в легендарную эпоху Средневековья, о которой написано немало книг и снято не меньше фильмов.

Доблестные воины в сверкающих доспехах на специально обученных лошадях – профессиональные актеры-каскадеры – продемонстрировали своё ратное мастерство и искусство владения клинком на рыцарском турнире. Отточенные боевые сцены происходили с применением различных видов оружия и техники боя, были видны с разных ракурсов и несомненно, требовали идеальной проработки и согласованности действий всех актеров. Помимо рыцарского шоу артисты экстрим-театра привезли арбалетный и лучный тир.

Экстрим-театр «Берсерк» создан в 2002 году. С тех пор актеры театра приняли участие в нескольких тысячах выступлений, сделав себе громкое имя. «Берсерк», который объединяет вокруг себя профессиональных каскадеров, актеров, артистов фаер-шоу, спортсменов, фехтовальщиков, сценаристов и креативщиков – уникальный трюковой театр, которому в Беларуси пока нет аналогов.

Творчество экстрим-театра под руководством Александра Рака – это сплав цирковых и каскадерских трюков, детальной реконструкции костюмов, оружия и техники боя соответствующих эпох, огневого и пиротехнического шоу, акробатики, боевых искусств и актёрского мастерства.

Маковский, В. Силовой экстрим – для настоящих мужчин / Виктор Маковский /// Праца. – 2013. – 25 верасня. – С.3.

В рамках Анненской ярмарки впервые в Зельве прошли соревнования по силовому экстриму. Мероприятие получилось довольно зрелищным и интересным.

– Силовой экстрим – достаточно молодой вид спорта. Он воспринимается больше как яркое шоу, т.н. богатырские игры. Поэтому в силовой экстрим приходят борцы, штангисты, гимнасты – то есть уже физически подготовленные люди. Лишь единицы – самородки. Есть такие силачи и у нас на Зельвенщине, что и послужило поводом для проведения силовых состязаний. Участи в них приняли десять спортсменов. Все они увлекаются тяжёлой атлетикой и у каждого есть свои личные достижения в поднятии гири и штанги.

Спортсменам необходимо было проявить себя в пяти упражнениях: «Жим силача»; «Прогулка фермера» – перед спортсменами стояла задача как можно дольше пронести гантели весом по 45 кг каждая; переворачивание покрышки весом более 100 кг; переноска камня весом 70 кг; жим штанги весом 90 кг лёжа. В итоге лучшим богатырем Зельвенщины признан Сергей Анищук. Второе место занял Андрей Ламеко и третье – Виталий Петкевич.

После соревнований по силовому экстриму перед присутствующими выступил гость из Минска мастер спорта международного класса и многократный рекордсмен мира по гиревому спорту Вячеслав Хоронек.

– Радуюсь, когда узнаю, что после моих выступлений кто-то взялся за гири, а кто-то просто решил делать зарядку, – отметил в перерыве между трюками Вячеслав Хоронек. – Свои рекорды я устанавливаю не только для пропаганды гиревого спорта, но и физкультуры, здорового образа жизни, а еще пытаюсь на собственном примере испытать возможности человеческого организма.

Неудивительно, что Вячеславу Хоронек была предоставлена почетная миссия – награждение победителей соревнования по силовому экстриму.

Матюк, Н. Дизайнерский подход / Наталия Матюк // Праца. – 2013. – 28 верасня. – С. 3.

Конкурс на лучшее оформление балкона в стиле XVIII, проходивший в рамках Анненской ярмарки, вызвал неподдельный интерес у жителей района.

Атмосферу эпохи, когда только-только зарождалось празднование ярмарки, передала Валентина Масюк. Свой творческий взгляд она отобразила в народном стиле. Основой декора послужили тканые льняные занавески. К месту пришлись и мамины изделия ручной работы: ковры, рушники и вышивка. Нарядный вид общей картине придала разноцветная герань.

Балкон является лицом дома, его хозяина. Правильное его оформление делает здание ярче и гостеприимнее, утверждает Мария Заяц. При украшении своего балкона она похлопотала о том, чтобы передать дух XVIII столетия.

Основным элементом отделки стало доставшееся женщине по наследству покрывало из льняной пряжи.

Нина Янковская оборудовала свой балкон вместе с мужем. Сама занималась эстетическим оформлением, супруг – техническим. Перед глазами прохожих предстала необычная поляна, устланная по-мастерски вышитыми цветами. Созданную композицию отлично дополняли искусственные букеты, выращенные с любовью домашние цветы.

Старания Станиславы Масюк высоко оценило жюри в составе начальника отдела идеологической работы, культуры и по делам молодёжи Галины Романчук, архитектора района Владимира Нагорного и художественного руководителя РДК Тамары Кисель, присудив женщине третье место. Украшен балкон был неброско, но со вкусом подобранными букетами из полевых цветов: их пастельные тона спокойно переходили в зелень листвы. Для оформления балкона женщина прибегла и к другим креативным идеям: для дизайна, помимо всего, она использовала выращенные на огороде овощи.

Алла Вилесова – цветовод-любитель со стажем. Её балконом любителю каждый, кто проходит мимо. Победа в прошлогоднем конкурсе на лучшее оформление балкона подтолкнула неординарную хозяйку ещё с большим усердием взяться за подготовку к нынешнему. Неповторимость балкону придала герань, цветочные гирлянды, фруктовые панно. Внимание притягивала и сделанная хозяйкой надпись «Виват, кирмаш!». Благодаря фантазии и изобретательности женщины, ей присуждено второе место.

С энтузиазмом всегда отзывается на приглашения поучаствовать в подобных мероприятиях и Вера Радькович. В этот раз женщина нашла применение предметам, которые, казалось бы, уже непригодны в хозяйстве. Подключив воображение, вместе с внучкой Василисой начала претворять свою задумку в жизнь. Удивительно, как пакеты из-под молока в умелых руках женщины превращались в яркие цветы, божью коровку, пчелу, бабочку. Изюминкой оформления балкона стало размещение на нём плаката и герба, отражающих тематику Анненской ярмарки. В результате Вере Викторовне было присуждено первое место.

Все участники и победители конкурса награждены памятными призами. А на улицах стало интереснее, ярче и красивее, в чём огромная заслуга творческих людей.

Матюк, Н. Модели по-зельвенски / Наталия Матюк // Праца. – 2013. – 2 кастрычніка. – С.5

Широкое поле для фантазии представилось участникам конкурса на лучший костюм, выполненный из газетных полос, который организовала редакция газеты «Праца». Главное требование – модель должна быть выполнена сугубо из полос «районки».

Вооружившись старыми газетами, ножницами, разными канцелярскими принадлежностями, зельвенцы принялись за создание собственных моделей.

Так, сотрудница центра социального обслуживания населения Наталья Лях предстала в образе романтической дамы. Шляпа и сумочка с цветком придали модели невероятную элегантность и утонченность. Изготовлением, выбором фасона и материалов, из которых были выполнены аксессуары, занималась Ирина Мосько. Не каждый мог сразу догадаться, что в данных изделиях использована нетрадиционная техника плетения из газетных полос.

Семья Лухтан тоже решила поучаствовать в конкурсе. Руководствуясь исключительно своей фантазией и ловкостью рук, все дружно принялись за дело. Семиклассница Ангелина все обязанности по изготовлению эскизов и последующему их декорированию взяла на себя. Дошкольник Женя также не оставался безучастным: подавал необходимые материалы, придерживал элементы выкройки. И перед зрителями появились литературные герои: отважный мушкетёр и дама его сердца.

Постоянная читательница «районки» Вера Викторовна Радькович попыталась всех удивить своей необычной шляпкой. Головной убор смотрелся эффектно, включал тканевые элементы в виде ленты. Для своей внучки Василисы бабушка смастерила из «Працы» модную юбку.

Доводилось ли вам когда-либо видеть головной убор в виде корабля? Костюм, который смастерили Даша Григорьева с бабушкой, назывался «Ассоль».

Надпись «Праца» издали красовалась на шляпке Татьяны Глинской, представлявшей центр творчества детей и молодёжи. В качестве декоративных элементов был использован гербарий из цветов.

Неординарный подход к конкурсному заданию проявили работники Деречинского МУПК. Из газетных полос они смастерили костюм для подростка, который вполне можно носить в жаркую погоду.

Ожила «Праца» и в руках Станиславы Призван. Из полос «районки» она смастерила розы, которые послужили основой шляпки и накидки на плечи.

Подводя итоги конкурса, жюри оценивало творческий подход в моделировании газетных костюмов. Первое место разделили Наталья Лях, Ангелина и Женя Лухтаны, второе – Татьяна Глинская и Дарья Григорьева, третье – Вера Радькович и работники Деречинского МУПК.

Шумовіч, А. Касцюмаў святочны баль / Алеся Шумовіч // Праца. – 2013. – 2 кастрычніка. – С.5.

Культура любога народа не існуе без нацыянальнага касцюма. У адзенні – і быт, і свята, і сімвалічны ўзор, і адчуванне прыгожага. Ганненскі кірмаш прадставіў магчымасць зэльвенскім майстрыхам паказаць сваё бачанне беларускага касцюма.

Ацэньвала народнае мастацтва журы ў складзе дызайнера адзення Надзеі Рабчынскай, настаўніка дадатковай адукацыі Алены Жук і намесніка дырэктара па вучэбнай рабоце цэнтра творчасці дзяцей і моладзі Алены Цярэшчанка.

Калекцыю “Жытнёвае сузор’е” прадставілі Лілія Амяльчанчык і Ала Сідорык. Мужчынская кашуля, выкананая ў тэхніцы аплікацыі на тканіне, удала дапаўнялася саламяным капелюшом і вітым поясам. Жаночы касцюм складаўся з сукенкі чорнага колеру, упрыгожанай завіткамі і ромбамі з саломы. Асаблівы каларыт вопратцы надаваў саламяны какошнік. Не менш прыгожымі і самабытнымі былі дзявочы і дзіцячы касцюмы калекцыі, аздобленыя саламянымі пляценнямі.

Вера Жылко ў сваёй калекцыі “Каларыт” удала даказала журы і гледачам, што ў аснову касцюма могуць быць пакладзены вышытыя крыжыкам рушнікі. Замацаваныя рознымі спосабамі, яны сталі крэатыўным дызайнерскім рашэннем.

Аўтарскім калектывам раённага Дома рамёстваў на конкурсе былі прадстаўлены дзве работы: сукенка бела-шэрага колеру, вышытая беларускімі ўзорамі чырвонымі і чорнымі ніткамі, якая ўнізе завяршалася бахрамой, і сарочка з льнянога палатна.

Адлюстравач у сваёй калекцыі знешні выгляд беларусаў канца XIX пачатку XX стст, паспрабавалі работнікі Кашалёўскага Дома фальклору. Спачатку быў прадстаўлены касцюм, які насілі жыхары вёскі Пятрэвічы ў пачатку мінулага стагоддзя. Суконная спадніца, пашытая з чатырох кліноў, мела дзве кішэні і аздоблены чорнай стужкай падол. Блузка з кароткім рукавом – вышыта гладзю і аздоблена карункавай тасьмой. Белы фартух з фальбанай і вышыўкай надаваў касцюму святочны выгляд, а хустка таго ж колеру (неад’емная частка жаночага касцюма) удала завяршала вобраз.

Святочны касцюм жанчын з вёскі Дабрасельцы таксама меў свае адметнасці. Льняная вышытая гладзю сарочка, аздоблены карункамі каўнер, саматканая льняная спадніца, упрыгожаная рознакаляровымі стужкамі, па нізе – прыгожыя карункі. Абавязковы элемент касцюма – белы фартух, вышыты гладзю. Адрознівала прадстаўлены ўбор ад іншых вялікая вязаная кручком белая хустка з кутасамі.

Бальную свецкую святочную сукенку XVIII стагоддзя пад назвай “Вярсальскія карункі” адраділі работнікі Галынкаўскага сельскага Дома культуры. Мудрагелістыя банты і бутаньерка спляталіся, нібы рыфмы ў вершах паэтаў. Падкрэсліваў арыгінальнасць касцюма галаўны ўбор.

Дар’я Іголка, як сапраўдная жанчына, якая заўсёды імкнецца выглядаць прыгожа, прадставіла сукенку пад назвай “Ружа”.

Можна было ўбачыць касцюмы, зробленыя сваімі рукамі з падручных матэрыялаў.

Самая юная ўдзельніца конкурсу Вераніка Палубок прадставіла на суд журы і гледачоў касцюм “Вясёлка”, пашыты з рознакаляровых атласных стужак.

Дарэчы, дзіцячая мода XVIII-XIX стагоддзяў доўгі час пераймала моду дарослых. Дзеці былі падобныя на лялек: завітыя локаны, банты, карункі. Такі ўбор цешыў вока. У гэтым упэўніліся ўсе, хто бачыў прыгожую сукенку ў стылі XIX стагоддзя, якую прадставіла юная мадэль Дзярэчынскага МВВК Вераніка Вярэніч.

Некаторыя дызайнеры падышлі да задання больш сучасна. Калекцыю адзення з беларускага дэкаратыўнага льну пад назвай “Крэатыў” прадставіла Ганна Пуцык.

Пры вызначэнні пераможцаў конкурсу журы прымала да ўвагі і крэатыўнасць, і вынаходніцтва і талент удзельнікаў. У выніку лепшым аўтарам касцюма ў стылі XVIII стагоддзя стала Людміла Бандык (Дзярэчынскі МВВК), другое месца прысуджана работнікам Галынкаўскага СДК. У намінацыі лепшы беларускі народны касцюм перамогу атрымала Ала Сідорык. Другое месца дасталося работнікам Кашалёўскага Дому фальклору.

Шумовіч, А. На падворках вясёлая гаворка / Алеся Шумовіч // Праца. – 2013. – 5 кастрычніка. – С.4.

Як і ў мінулыя гады, на Ганненскім кірмашы сёлета гасцінна сустрэкалі зэльвенцаў і гасцей пасёлка імправізавання падворкі. Свае фантазію і майстэрства дэманстравалі не толькі сельсаветы, але і сельгасарганізацыі раёна.

У кожнага падворка быў свой адметны каларыт. Гаспадары шчыра запрашалі ўсіх у госці, прапаноўвалі адведаць вясковыя прысмкі, пазнаёміцца з тагачасным побытам сялян.

Асабліва многалюдна было на падворку СВК “Сынкавічы”. Майстрам-умельцам гаспадаркі ўдалося адлюстраваць максімальна набліжаны да рэальнасці сялянскі быт. У адным з куточкаў была арганізавана выстава народных умельцаў. Асабліва прыцягвалі ўвагу іконы, аздобленыя шыкоўным пераплётам і вышыванымі работамі сынкавіцкіх жанчын.

Рукатворнае мастацтва было прадстаўлена і на падворку сельгаскааператыва “Караліно”. Тут можна было пазнаёміцца з дзіцячымі вырабамі з саломкі і гліны.

Князеўскі “фальварак” вылучаўся сваёй шляхецкасцю. Гэта было бачна і па яго ўладкаванні, і адзенні гаспадароў. Саматканя і вязаныя кручком дываны, сурвэткі, старажытны куфар з жаночым убраннем, кудзеля і лянныя палотны стваралі ўражанне тогачаснай рэальнасці. Падымалі настрой гасцям старажытнай беларускай хаты і вясёлыя гаспадыні, якія расказвалі пра спадчыну і запрашалі адведаць нацыянальныя стравы.

Міжэрыцкія гасцінныя гаспадары частавалі духмяным мёдам уласнай вытворчасці.

Яркімі вышыванкамі і каляровымі дыванамі па-майстэрску ўпрыгожылі сваю альтанку галынкаўцы. Нямала цікаўных спынялася і каля ўзвездзенай непадалёку вясковай печкі.

Сельскагаспадарчы філіял “Дабрасялецкі” і мясцовы сельсавет парадавалі арыгінальнымі кампазіцыямі з агародніны. Дабрасялецкія дызайнеры адлюстравалі штодзённы побыт вяскоўцаў. Лялечныя мужчыны і жанчыны старанна рабілі кожны сваю справу: хто даў карову, хто біў масла ў маслабойцы, хто малоў муку ў млыне, хто агарод палоў, каб пасля сабраць добры ўраджай. Пасля напружанай працы гаспадароў чакаў гарачы самавар з абаранкамі.

З фантазіяй і гумарам падышлі да афармлення сваёй тэрыторыі работнікі Зэльвенскага сельсавета і СВК “Бародзічы”. Яны арганізавалі сапраўднае тэатралізаванае прадстаўленне, якое суправаджалася народнымі песнямі пад гармонік.

Работнікі сельсаветаў і сельгасарганізацый яскрава прадэманстравалі, на што яны здатныя. У канцы дня былі падведзены вынікі на лепшы падворак. Перад журы стаяў няпросты выбар. І ўсё ж пасля доўгага абмеркавання было вырашана адзначыць заахвочвальнымі прызамі філіял “Князева” і Каралінскі сельсавет. Трэцяе месца прысуджана СВК “Галынка” і Тулаўскаму сельсавету, другое – СВК “Сынкавічы” і Дабрасялецкаму сельсавету. Пераможцамі вызначаны СВК “Бародзічы” і Зэльвенскі сельсавет.

Мацюк, Н. Кірмашовая дзея / Наталля Мацюк. – Праца. – 19 кастрычніка. – С.4.

Святочны фотаракурс

Па-майстэрску адлюстравалі яркія моманты Ганненскага кірмашу ўдзельнікі конкурсу на лепшы фотаздымак. Пры гэтым кожны стараўся як найлепш здзівіць журы і публіку.

Арыгінальна падалі фотаматэрыял і дасканала раскрылі прапанаваную тэму работнікі сельскіх Дамоў культуры і бібліятэк. Дынаміку вядомага ў XVIII ст. на ўсю Еўропу кірмашу ўдала перадалі дзярэчынцы. Пад кіраўніцтвам дырэктара ЦДК Валянціны Лапа яны сабралі вялікую колькасць цікавых фотаздымкаў. На іх адлюстраваны і шпаркі бег коней-скакуноў, і гоман пакупнікоў і гандляроў, і энергічны танец цыган... Аўтарам здымкаў было прысуджана першае месца.

У чарговы раз сваё фотаслова яскрава выказаў фотакарэспандэнт газеты “Праца” Віктар Макоўскі. Ён – сведка самых яркіх момантаў Ганненскага кірмашу з пачатку яго адраджэння ў нашым пасёлку. Ён сабраў цэлую калекцыю фотаздымкаў са свята. Прафесіяналізм аўтара атрымаў высокае прызнанне.

Падкупілі журы конкурсу цікавыя сюжэты, адлюстраваныя на здымках работнікаў Князеўскага СДК. Фотааматары засяродзілі ўвагу на народных умельцах і іх творах, прыгожа аформленых конных павозках і па-гаспадарску дагледжаных конях. Усё гэта зацікавіла не толькі зэльвенцаў і гасцей свята, але і тых, хто ацэньваў творчае майстэрства.

Персанальную выставу ў дзень адкрыцця кірмашу арганізаваў Аляксандр Крэўскі. Для яго фотасправа стала надзвычай вялікім захапленнем – ён стараецца не прамінаць ніводнага мерапрыемства, што ладзяцца ў раёне.

Ах, вернісаж

Увагу зэльвенцаў і гасцей пасёлка ў час Ганненскага кірмашу прыцягвала выстава работ жывапісу вучняў дзіцячай школы мастацтваў. Заяўленая тэма – зэльвенскія краявіды: палюбавацца можна было не толькі малюнкамі прыроды, але і цікавых архітэктурных збудаванняў.

– У работы мастакі ўклалі душу, удала адлюстравалі сваё светаўспрыманне, – адзначыў педагог школы Васілій Шамрук. – Вельмі радуе, што захапленне маляваннем для многіх вучняў стала падставай для выбару будучай прафесіі. У іх ліку Таццяна Радкевіч, Дар’я Пяткевіч, Марына Горбач і інш. Іх работы атрымлівалі прызнанне не толькі на абласных і рэспубліканскіх, але і міжнародных конкурсах.

На выставе была прадстаўлена і персанальная калекцыя Васілія Шамрука. Ён аддае перавагу перш за ўсё, пейзажу, нацюрморту, фармальнай кампазіцыі. Увогуле выступае прапагандыстам нацыянальнага мастацтва.

Забавы для дзетвары

Ганненскі кірмаш – цікавы і радасны адпачынак для дзетвары. Для іх у час свята працавалі атракцыёны, арганізаваліся розныя забавы.

З Мінска завіталі гандляры цацкамі. Прадавец мае вялікі вопыт зносін з малечай. Ён можа падрыхтаваць насычаную святочную праграму, прадстаўленні дае па ўсёй рэспубліцы. Не дзіўна, чаму так лёгка дзетвара знаходзіла з ім агульную мову.

Жанчына-прадавец з Бабруйска прывезла мяккія цацкі, зробленыя ў ласкутнай тэхніцы.

Увагу хлопчыкаў і дзяўчынак прыцягвалі яркія каруселі, тарзанка, батут, джамблі з Ваўкавыска. Пералічаныя атракцыёны з суседняга горада прывозяць на кірмаш штогод.

Частыя госці на Зэльвеншчыне і прадпрымальнікі са Шчучына. Яны прадставілі надзіманыя канструкцыі – чым не весялосць для дзетвары.

Сыграць у дартс прапаноўвалі гродзенцы. Прычым кожны ўдзельнік, набраўшы адпаведную колькасць балаў, атрымліваў памятны падарунак.

Гаспадары аграсядзібы “Асінке” (на яе тэрыторыі знаходзіцца цэнтр верхавой язды, дзе займаюцца развядзеннем коней, лячэбнай тэрапіяй) з-пад Скідзеля завіталі на Ганненскі кірмаш разам са сваімі “падапечнымі”. Дзеці з задавальненнем праехаліся вярхом на конях, ім дазвалялася пагладзіць жывёл, нават пакарміць. Гаспадары сядзібы Сяргей і Антаніна Вавілавы выказалі захапленне арганізацыяй свята і паабяцалі прыехаць сюды ў наступным годзе.

Цікавыя атракцыёны праводзілі і работнікі сельскіх Дамоў культуры. “Воранаўскі чыгун”, “Цвёрдая рука”, “Прызавы слуп”, “Пень-цвік”, “Аркан”, “Хадулі” – забавы, якія выклікалі вялікі інтарэс у падлеткаў, выпрабавалі іх на спрыт, хуткасць і знаходлівасць.

Работнікі раённага Дома культуры прапаноўвалі дзетвары пабавіць вольны час на батуте і горцы, якія былі ўстаноўлены побач з будынкам.

